

Jaarrapportage 2005

WOT-04-002

Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie

werkdocumenten

WOT
Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Jaarrapportage 2005

WOT-04-002

Onderbouwend Onderzoek
Natuurplanbureaufunctie

Werkdocument 24

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, juni 2006

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu) De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Citeren uit deze reeks is dan ook niet mogelijk. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd. De reeks omvat zowel inhoudelijke documenten als beheersdocumenten.

Werkdocument 24 is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu.

©2006 **Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit rapport is verkrijgbaar bij het secretariaat. Het rapport is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl;
Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Voorwoord

Sinds 1 januari 2005 worden de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu uitgevoerd onder de voorwaarden die LNV en de stichting DLO eind 2004 zijn overeengekomen en die zijn vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst WOT Natuur & Milieu. Van deze gelegenheid heb ik gebruik gemaakt om de jaarrapportage over deze uitvoering opnieuw vorm te geven.

Per WOT-programma is een zelfstandig werkdocument samengesteld, dat bestaat uit drie delen: een samenvattende rapportage over het programma als geheel, een beschrijving van elk der afzonderlijke projecten en een Engelstalige beschrijving. De volgende vier werkdocumenten omvatten samen de jaarrapportage over 2005 van de WOT Natuur & Milieu:

Nr. 23: WOT-04-001 Monitor- en Evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland

Nr. 24: WOT-04-002 Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie

Nr. 25: WOT-04-385 Milieuplanbureaufunctie

Nr. 26: WOT-04-394 Natuurplanbureaufunctie

Dit werkdocument bevat de jaarresultaten van het WOT programma ***WOT-04-002 (Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie)***. De resultaten van deze projecten hebben hun weg gevonden in de diverse producten van het Milieu- en Natuurplanbureau en in de werkdocumenten en rapporten van de WOT Natuur & Milieu.

Daarnaast is een jaarrapportage over 2005 opgesteld van de Kennisbais voor de WOT Natuur & Milieu: WOT-werkdocument 27: WOT Kennisbasis

De resultaten van de projecten uit de Kennisbasis zorgen voor de noodzakelijke vernieuwing van de kennis voor de WOT Natuur & Milieu.

Ter verantwoording van de besteding van de beschikbare middelen is voor elk project een beknopt verslag gemaakt. Deze verslagen zijn hier gebundeld. In elk verslag staan voor het desbetreffende project de administratieve gegevens en een beknopte inhoudelijke beschrijving van het doel en het behaalde resultaat.

Paul Hinssen

Inhoud

Voorwoord	3
Thema-rapportage WOT-04-002	7
Project-rapportages WOT-04-002	11
Overzicht projecten WOT-04-002	13
Engelse samenvattingen WOT-04-002	91

Thema-rapportage WOT-04-002

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002: Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie

1. Naam+nr. cluster, naam clusterleider: WOT-04, Drs. P.J.W. Hinssen
2. Naam+ nr. thema: WOT-04-002: Ondersteunend Onderzoek voor de Natuurplanbureaufunctie
3. Naam thema-coördinator: Ir. H. Houweling, Alterra
4. Contactperso(n)en LNV: Dr. J.T.C.M. Sprangers (LNV-N)
Overige betrokkenen: Dr. L.C. Braat (MNP)
5. Deelnemende kennisinstellingen: Alterra, LEI
6. Doelgroepen(en): primair LNV-N en MNP; secundair via programma WOT-04-394: Parlement, Kabinet, overige Beleidsdirecties van LNV, VROM, V&W, EZ
7. 2005-budget :

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2005	Gerealiseerd in 2005	Doorgeschoven naar 2006
Budget doorgeschoven uit 2004	62.5	62.5	-
Reguliere programmagelden	2600.0	2075,4	524,6
NAP-gelden	-	-	-
Additionele LNV-projectgelden	-	-	-
Totaal LNV	2662.5	2137,9	524,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

toelichting op de realisatiecijfers en doorgeschoven gelden:

Voor het totale beschikbare budget zijn onderzoeksprojecten gedefinieerd en gestart. Een groot aantal projecten was op 31dec05 nog niet volledig gerealiseerd. Deze achterstand is in belangrijke mate het gevolg van capaciteitstekorten bij Alterra en LEI. Inmiddels worden, op aandringen van WOT NM, door Alterra en LEI maatregelen genomen om deze tekorten te verkleinen. Naar verwachting worden de nog lopende projecten t.l.v. het 2005-budget in het eerste kwartaal van 2006 afgerond waardoor de onderzoeksresultaten tijdig beschikbaar zijn voor de producten van het MNP.

Samenvattend beeld op thema-niveau (max. 2 A4, meer informatie is terug te vinden in de projectrapportages):

8. De beleidsopgave(n) van LNV waaraan de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren:
Het WOT-programma Ondersteunend Onderzoek (WOT-04-002) is gericht op ontwikkeling van kennis die wordt toegepast in programma Natuurplanbureaufunctie (WOT-04-394). De beleidsopgave voor dit programma is volgt verwoord;

De Natuurplanbureaufunctie is een wettelijk vastgelegd instrument ter ondersteuning van het natuurbeleid (Wet van 24 december 1997, houdende regelen ter instelling van de Natuurplanbureaufunctie). Functies zijn signaleren van trends en problemen, evalueren van beleidsprestaties en prognoses over de mate waarin het beleid de doelen realiseert, alsmede het vertalen van trends in de samenleving en het ruimtegebruik in termen van kansen en bedreigingen voor natuur. Jaarlijks wordt een natuurbalans en vierjaarlijks een natuurverkenning

uitgebracht. Opdrachtgever hiervoor is de bestuursraad van LNV. Incidenteel kan het MNP verkenningen of effectbeoordelingen voor derden uitvoeren, bijvoorbeeld voor politieke partijen of particuliere natuurorganisaties. Dit behoeft goedkeuring van de minister.

9. De kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het onderzoek;

Het programma beantwoordt de 36 kennisvragen van het MNP die geformuleerd zijn in het rapport Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Vraagarticulatie 2005 (Houweling et al., 2004)¹. Deze kennisvragen hebben betrekking op vier kennisvelden i.e.; Biodiversiteit (graadmeters, modellen, verspreidingsgegevens, thematische onderwerpen zoals VHR), Landschap (graadmeters, beleidsevaluatie), Bestuur en Samenleving (institutionele verandering, beleidsevaluatie, thematische onderwerpen als beleidsontwikkeling op het internationale niveau i.r.t. het Nederlandse Natuurbeleid), Economie (kosten en baten van natuurbeleid, kosten en baten van beheerders, maatschappelijke kosten, financieringsbronnen).

10. De beoogde en daadwerkelijk in 2005 bereikte (tussen)resultaten;

Naar verwachting zullen alle in de vorige paragraaf genoemde 36 kennisvragen leiden tot een WOT-publicatie (WOT-werkdocument, -rapport, studie). In de rapportage per project zijn de volledige referenties opgenomen. Een aanzienlijk deel van de publicaties is echter nog in voorbereiding om de redenen genoemd in de toelichting op de realisatiecijfers.

11. De gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep.

De doelgroep wordt gevormd door de projectleiders en projectteamleden van de producten van het MNP (zoals de Natuurbalans, Natuurverkenning en Thematische Assessment). De onderzoeksvragen zijn het resultaat van de inventarisatie van de door deze doelgroep benodigde kennis. Kennisoverdracht wordt als aparte fase onderscheiden in de kenniscyclus van de WOT NM. Voor elk van de vier kennisvelden treedt een trekker/deelprogrammaleider op die de projecten inhoudelijk begeleidt en fungeert als aanspreekpunt binnen het MNP, de primaire belanghebbende. De kennisoverdracht vindt plaats

- In het PCN-overleg (Programma Commissie Natuur) waarin deelnemen: Hoofd WOT NM, hoofd MNP/NLB, productleider(s) MNP en (deel)programmaleiders.
- d.m.v. de tastbare kennisproducten (WOT-werkdocumenten, -rapporten en -studies) die het resultaat zijn van de onderzoeksprojecten. De eindfase van de realisatie van kennisproducten wordt gecoördineerd en gefaciliteerd door WOT NM.
- d.m.v. directe interactie tussen de projectleiders in het programma en de projectleiders van de producten van het MNP. De WOT NM faciliteert deze directe interactie met een kennismarkt (9mrt06) waarin de projectleiders de resultaten van het programma 2005 presenteren voor de projectleiders van de MNP-producten 2006

12. De samenwerking tussen de bij het thema betrokken DLO-instituten en andere instellingen/organisaties;

In het programma werken MNP en WUR intensief samen. MNP speelt een belangrijke rol bij de vraagarticulatie en de toepassing van de ontwikkelde kennis in de MNP-producten. WUR, i.h.b. Alterra en LEI, ontwikkelt de benodigde kennis. De kennisoverdracht van MNP naar WUR (de kennisbehoefte van de gebruikers van de MNP-producten) en van WUR naar MNP (het antwoord op de kennisvragen) worden expliciet gefaciliteerd en ondersteund. Het programma KB-01-007 (Kennisbasis WOT NM) vormt de link naar het KB-onderzoek.

¹ Houweling, H., G.H.P.Dirx, T.J. de Koeijer, S.S.H. Ligthart, J. Wiertz (2004). Onderbouwend onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Vraagarticulatie 2005. Werkdocument 2004/1. Natuurplanbureau. Wageningen. (www.wotnatuurenmilieu.wur.nl > publicaties > wekdocumenten > 2004)

Project-rapportages WOT-04-002

Overzicht projecten WOT-04-002

Projectnummer	Projecttitel	Pagina
231721-03	Update graadmeter Natuurwaarde	15
231345-01	Graadmeter Natuurwaarde	17
231721-05	Ontwerp graadmeter GBDA	19
231721-01	Aanpassing LARCH 2005	21
231766-01	Verbeteren en updaten MOVE	23
231721-04	Hot spots vogels en vlinders	25
231721-02	Neerschaling invoerkaarten hydrologie	27
231721-07	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout	29
231765-01	Dispersie module planten voor de Natuurplanner	31
231921-01	Abiotische metingen op LMF	33
231721-06	SYNBIOSYS	35
231701-01	Monitoring Landschap	37
231722-05	Doelgroepen en landschapsbeleving	39
231722-03	Beleving landschapsverandering	41
231722-04	Recreatieve gebruikswaarde en toegankelijkheid	45
231722-01	Casestudies landschap	47
231722-02	Landschapsverandering en verrommeling	49
231723-01 / LEI 30434	Besluitvorming RO-Lokaal	51
231705-01 / LEI 20429	Bestuurlijke variëteit	53
232137-06	Meerwaarde door meerwaarde	55
231723-02 / LEI 30542	Intnationale analyse visserijbeheer	57
231723-03 / LEI 20497	Beleidsevaluatie in een governance context	59
231723-05	Vergelijking instrumentarium	61
LEI 30411	Natuur en Milieu Educatie; Communicatieve sturing van beleid in duurzame ontwikkeling	63
231723-04 / LEI 20443	EU Beleidsaccommodatie	65
LEI 20400	Grondgebruik en grondprijs	67
231724-01 LEI 20496	Kosteneffectiviteit vervolg (KE 2005)	69
LEI 20477	Analyse kosten beheer in de praktijk	71
LEI 20519	Modelontwikkeling en Scenario-analyse	75
231724-02 / LEI 20480	MKBA als instrument voor MNP (fase 1)	77
231724-02 / LEI 20595	MKBA als instrument voor MNP (fase2)	79
LEI 20414	GIRO afronding	81
232455-01	Rapportage Onderbouwend Onderzoek	83
232426-01	Basisbestand Bestaande Natuur 200x	85
	Kennis Online	87

Programma WOT-04-002**Resultaten 2005 per project**

Programmathema :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel :	Update graadmeter natuurwaarde
Projectnummer :	231721-03 (B1)
Projectleider :	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen :	Alterra
Doelgroep/probleemhebber :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep :	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	60,0	37,0	23,0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	60,0	37,0	23,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De graadmeter Natuurwaarde van het MNP beoordeelt de ontwikkeling van de biodiversiteit (kwaliteit en areaal) in Nederland op landelijke schaal en is voor het eerst toegepast in de Natuurverkenning 2000 (versie 1.0). Een update is gewenst, mede om de graadmeter Natuurwaarde beter geschikt te maken voor de beoordeling van biodiversiteitsdoelen van de EHS op zowel landelijk als lokaal schaalniveau. Dit wordt vooralsnog alleen haalbaar geacht voor de terrestrische natuur.

Doelstelling van het onderzoek:

1. Update van het technisch ontwerp van de Natuurwaarde graadmeter waarmee het doelniveau van het beleid voor het terrestrische deel van de EHS op landelijk schaal is aan te geven.
2. Bepalen van de natuurkwaliteit van de terrestrische natuur op landelijke schaal in de periode 2000-2003, met en zonder doelbereiking.
3. Verkenning van een aanpak om een hogere ruimtelijke resolutie te bereiken in de terrestrische EHS.

Aanpak en tijdspad:

De update van de graadmeter Natuurwaarde op landelijke schaal richt zich vooral op:

- De verbetering en aanpassing van de soortenselecties.
- de aansluiting op de specifieke beleidsdoelen voor de EHS.
- de formulering van kwantitatieve beleidsdoelen met de graadmeter.

De huidige soortenselecties zijn nader getoetst op representativiteit, kenmerkendheid en meetbaarheid en zonodig aangepast. Daarbij is gebruik gemaakt van de expertise van de Particulier Gegevensverzamelende Organisaties (PGO's). Om de relatie met de biodiversiteitsdoelen van de EHS te vergroten is nagegaan in hoeverre het voorkomen van de algemenere, dus beter meetbare Natuurwaardesoorten indicatief is voor het voorkomen van de doorgaans veel zeldzamere doelsoorten. Verder is waar mogelijk het aandeel doelsoorten van het beleid zoveel mogelijk verhoogd.

De aansluiting op de specifieke beleidsdoelen voor de RHS is gerealiseerd door van elk natuurtype van de graadmeter Natuurwaarde te bepalen uit welke natuurdoeltypen en natuurdoelen ze zijn samengesteld (kwalitatief en kwantitatief). Met deze informatie is het mogelijk op globaal niveau een indicatie te geven

van een kwantitatief en toetsbaar beleidsdoel per per natuurtype van de graadmeter Natuurwaarde. Uitgangspunt daarbij is dat het referentieniveau ten aanzien van de maximaal te bereiken natuurkwaliteit in de graadmeter Natuurwaarde en het Natuurdoeltypensysteem grote overeenkomst vertoont (weinig menselijke invloed c.q. optimale kwaliteit). In het natuurdoeltypensysteem geldt voor een aantal natuurdoeltypen echter ook een lager ambitieniveau (multifunctioneel afgeleide typen). Per natuurtype van de graadmeter Natuurwaarde is de verhouding tussen 'optimaal' en 'multifunctioneel' gebruikt als een indicatie van het beleidsdoelniveau.

Voor het bereiken van een hogere ruimtelijke resolutie in de EHS is gekozen voor de aanpak zoals voorgesteld in de quick-scan van het MNP 'Optimalisatie EHS, ruimte, milieu en watercondities voor duurzaam behoud van biodiversiteit' (MNP, 2005). Hiermee wordt aangegeven in welke mate natuurdoeltypen op lokaal niveau zijn gerealiseerd. Uitgangspunt is een neergeschaalde versie van de natuurdoeltypenkaart. Met de variabelen 'grondgebruik' en 'aanwezigheid doelsoorten' kan de planologische bescherming en de kwaliteit en trend in natuurkwaliteit ca. elke 10 jaar worden gemeten en op kaart worden ingedeeld in bijvoorbeeld vier kwaliteitsklassen:

1. nog geen natuur;
2. natuur, maar feitelijk grondgebruik komt niet overeen;
3. grondgebruik natuur, maar geen doelsoorten aanwezig;
4. grondgebruik natuur, weinig doelsoorten aanwezig;
5. grondgebruik natuur, veel doelsoorten aanwezig (overeenkomend met doelbereiking).

De aanwezigheid van doelsoorten gaat uit van soortgroepen waarvan landsdekkende gegevens zijn te verkrijgen. Dit blijkt mogelijk voor planten, vogels en dagvlinders. De methode is getoetst voor de combinatie van de natuurdoeltypen natte heide, hoogveen en ven.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2005 zijn de werkzaamheden voor het verkrijgen van de beoogde resultaten afgerond. Van de update graadmeter Natuurwaarde op nationale schaal is een conceptrapport vrijwel gereed. De uitwerking voor de lokale doelbereiking in de EHS zal als afzonderlijk rapport worden uitgebracht. Beide rapporten zullen op april 2006 gereed zijn.

Het bereikte resultaat was alleen mogelijk door een extra (buiten het budget) substantiële inzet van medewerkers van het MNP te Bilthoven .

Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B. de Knecht, R. Pouwels & J. Wiertz (concept). Graadmeter voor nationale en EHS-biodiversiteitsdoelen, graadmeter Natuurwaarde 2.0. Optimalisatie van de graadmeter Natuurwaarde aan de beschikbare meetnetten. MNP rapport, Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven.

Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, H. Kuipers & R. Pouwels (in prep.). Monitoring kwaliteit natuur EHS: verkenning voor de natuurtypen heide, ven en hoogveen. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

De graadmeter Natuurwaarde wordt opgenomen in de indicator 'Biodiversiteit' voor het monitoren van het meerjarenplan Agenda Vitaal Platteland.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Graadmeter natuurwaarden
Projectnummer:	231345-01 (B2)
Projectleider:	Piet Verdonschot
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	60,0	60,0	0
Reguliere programmagelden	62,5	62,5	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	112,5	112,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Uit fase 1 van dit project bleek dat het afstemmen van de Natuurwaarde graadmeter in zoet water op KRW niet erg zinvol is gezien de verschillen in doelen van de verschillende beleidsvelden. Daarom is in fase 2 onderzocht op welke wijze de graadmeter Natuurwaarde voor aquatische natuur binnen het eigen kader verbeterd kan worden. Dit is nodig omdat de graadmeters aquatische natuur voor enkele watertypen nog ontwikkeld moeten worden of verbeterd moeten worden, zodanig dat voortaan routinematig op basis van de bestaande abiotische en biotische meetnetinspanningen om de paar jaar gerapporteerd kan worden over de biodiversiteitveranderingen in Nederland in de Natuurverkenningen.

Doelstelling van het onderzoek:

- 1) Het verkennen van de mogelijkheden voor een monitoringsnetwerk voor aquatische natuur.
- 2) Het uitbreiden van de MNP typologie voor de Natuurtypen sloten en beken.
- 3) Het selecteren en toetsen van indicatoren en het opstellen van referenties voor deze uitgebreide typologie.
- 4) Het berekenen van de Natuurwaarde voor de beken en sloten typen voor het jaar 2003

Aanpak en tijdpad:

- 1) Opstellen van een lijst met instanties (b.v. PGO's) die relevante gegevens kunnen leveren voor iedere soortgroep
- 2) Toetsen van de gegevensbronnen aan de criteria die gebruikt worden voor de graadmeter Natuurwaarde
- 3) Opstellen van een lijst met criteria voor de monitoring van de soortgroepen voor de graadmeter Natuurwaarde
- 4) Aanbevelingen formuleren met betrekking tot het gebruiken van huidige meetnetten voor een monitoringsnetwerk voor de graadmeter Natuurwaarde aquatisch, met daarin monitoring van verschillende soortgroepen en ruimtelijke verdeling over Nederland van te monitoren wateren (typen dekkend).
- 5) Rapportage.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Verdonschot, P.F.M., C.H.M. Evers, R.C. Nijboer, K. Didderen, 2005 Graadmeters aquatische natuur. Fase 1: Vergelijking van de graadmeter Natuurwaarde met de Natuurdoeltypen en KRW-maatlatten. WOt werkdocumenten 14, Wageningen.

Didderen K. & P.F.M. Verdonschot (2006). Graadmeter Natuurwaarde aquatisch - Typen, indicatoren en monitoring van regionale wateren. WOt-rapport 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Ontwerp graadmeter GBDA
Projectnummer:	231721-05 (B3)
Projectleider:	Carla Grashof
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	28-02-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	30,0	28,2	1,8
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	30,0	28,2	1,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De huidige graadmeter opzet Natuurwaarde/STI/RLI heeft geen expliciete aandacht voor groenblauwe dooradering (gbda) in het agrarisch gebied. Er is echter wel behoefte aan het evalueren van beleid ten aanzien van verandering in hoeveelheid en samenstelling van gbda voor biodiversiteitsdoelstellingen.

Doelstelling van het onderzoek:

Dit project beoogt een technische aanpassing van de natuurgraadmeter in het agrarisch gebied, zodat de graadmeter inzicht geeft in de effecten van samenstelling en hoeveelheid gbda op de beoogde biodiversiteit.

Aanpak en tijdpad:

- Fase 0: schrijven projectplan, afbakening methoden.
- Fase 1: beoordeling huidige graadmeter agrarisch gebied zonder expliciete aandacht gbda
- Fase 2: technisch ontwerp van aanpassing huidige graadmeter binnen huidige MNP-aanpak.
- Fase 3: inventarisatie aanvullende methoden voor evaluatie natuurwaarde gbda
- Fase 4: rapportage

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Grashof, C.J., J. Frissel, H.A.M. Meeuwssen & M.J.S.M. Reijnen (2006). Aanpassing graadmeter Natuurwaarde voor het agrarisch gebied. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Aanpassing LARCH 2005
Projectnummer:	231721-01 (B4)
Projectleider:	Rogier Pouwels
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	90,0	73,8	16,2
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	90,0	73,8	16,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Aanpassen habitatmodellering LARCH.

Doelstelling van het onderzoek:

Het project zal richting geven voor toekomstige ontwikkelingen mbt LARCH, en deze voor een deel invullen en uitvoeren. Daardoor zal het project bijdragen aan een betere samenhang van het systeem van graadmeter, meetnetten en modellen voor de beoordeling van de kwaliteit van Nederland voor terrestrische fauna.

Aanpak en tijdpad:

Samen met opdrachtgever, interne experts en externe experts is een visie ontwikkeld voor de toekomstige ontwikkelingen mbt LARCH. Deze visie is verder uitgewerkt tot een nieuw te ontwikkelen model. Hierbij zijn keuzes voor inhoudelijke aanpassingen en technische aanpassingen gemaakt. In 2006 worden parameters verzameld en voor 2 soorten pilots uitgevoerd om na te gaan in hoeverre de nieuwe methodiek bruikbaar is.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Pouwels, R., H. Sierdsema en W.K.R.E. van Wingerden (2006). Aanpassing LARCH – maatwerk in soortmodellen. WOT rapporten 23, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoekso pdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Verbeteren en updaten MOVE
Projectnummer:	231766-01 (B5)
Projectleider:	Wieger Wamelink
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	30-06-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	50,0	36,0	14,0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	50,0	36,0	14,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Verbetering en updaten MOVE

Doelstelling van het onderzoek:

Oplossen van losse problemen met betrekking tot de modellering van Critical Loads en andere problemen m.b.t SMART2-SUMO2. Het project leidt tot verbetering van verkennende of evaluerende uitspraken ten behoeve van het natuur en milieubeleid (Natuurverkenning, thematische assessments, NFC-taken verzuring, Milieubalans). Hiertoe wordt de normstellingmodule verbeterd en de SMART2-studio standalone versie nummer x opgeleverd.

Aanpak en tijdpad:

Oplevering van SMART2-studio standalone versie nummer x met handleiding (nummer wordt later ingevuld).

- Regressies voor gvg en Ellenberg F, pH en Ellenberg R, en N beschikbaarheid en Ellenberg N en vice versa.

- Tabel met daarin de hoeveelheid bladval en dood hout met bijbehorende N-gehaltenes en het gevoerde management per onderscheiden vegetatietype en per bodemtype.

- Indien de omschreven activiteiten leiden tot aanpassingen van het instrumentarium dan wordt een nieuwe modelversie geleverd na overleg met de opdrachtgever (zie ook beslismoment).

- Documentatie Smart-studio

- Werkdocument met bevindingen omtrent:

- CI berekeningen met SMART2

- Ellenberg regressie

- Differentiatie bodemlagen

- N mineralisatie/strooiselproductie

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

G.W.W. Wamelink, G. Reinds, J.P. Mol-Dijkstra, J. Kros & R. Wiegers. Verbeteringen voor de Natuurplanner. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Gert Jan Reinds & Maximilian Posch (2005). Smart2-Studio. Interface to the Smart2 model.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Hotspotskaart vogels en vlinders
Projectnummer:	231721-04 (B6)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	40,0	40,0	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	40,0	40,0	0
Overig (indien van toepassing)			

Kennisbehoefte doelgroep:

Het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) heeft behoefte aan een ruimtelijk beeld van gebieden met relatief veel bijzondere soorten. De ligging van deze zogenaamde hotspots is van belang in quick-scan vragen om snel een indicatie te kunnen geven of bepaalde beleidsopties kansrijk zijn, waar knelpunten liggen en waar eventueel nader onderzoek aan gedaan moet worden. In de voorspellingsmodellen zijn hotspots te gebruiken om er sterk vereenvoudigde voorspellingsmethoden mee te maken ('laag 1 modellen') en om de bestaande modellen in de Natuurplanner (SMART-SUMO-MOVE-LARCH-BIODIV) aan te vullen en zo mogelijk te kalibreren.

Doelstelling van het onderzoek:

Het vervaardigen van fijnschalige kaarten van de verspreiding van broedvogels (1x1 km) en dagvlinders (250x250 m) in Nederland die informatie geven over hotspots.

Aanpak en tijdpad:

Voor de broedvogels is het onderzoek uitbesteed aan SOVON, voor de dagvlinders aan de Vlinderstichting.

Basisgegevens

Voor de broedvogels is gebruikt gemaakt van de volgende basisbestanden uit de periode 1998-2003:

- Landelijk Soortonderzoek Broedvogels voor de periode 1998-2003 (LSB, onderdeel van het NEM). Betreft zeldzame soorten en kolonievogels per km hok of fijner.
- Broedvogelatlas van 2002 die de periode 1998-2000 weergeeft. Betreft schaarse soorten (5x5 km) en algemene soorten (1x1 km).

Verspreidingsgegevens van soorten op 5x5 km zijn neergeschaald naar 1x1 km met behulp van standaardrekenregels die gebruik maken van de habitatvoorkeur van de soorten.

Voor de dagvlinders is gebruik gemaakt van gegevens op 1x1 km of fijner van het Landelijk Databestand Vlinders uit de periode 2000-2005. De Verspreidingsgegevens van soorten zijn waar nodig neergeschaald naar 250x250 m met behulp van standaardrekenregels die gebruik maken van de habitatvoorkeur van de

soorten. Daarbij zijn drie categorieën onderscheiden:

- 1) vastgesteld in 250x250 m hok;
- 2) neergeschaald naar 250x250 m hok(ken) in goed onderzocht 1x1 km hokken;
- 3) neergeschaald naar 250x250 m hok(ken) in slecht onderzocht 1x1 km hokken.

Soortselecties voor hotspotskaarten

Twee categorieën van soortselecties gemaakt als basis voor het vervaardigen van hotspotskaarten:

- 1) Algemene selecties, alle soorten, indicatorsoorten van de Graadmeter Natuurwaarde (MNP), doelsoorten van natuurbeleid (LNV), soorten van de Rode Lijst, Natura 2000 soorten.
- 2) Selecties van kenmerkende soorten voor globale habitattypen Bij broedvogels bos, moeras, heide, open duin, kwelder, open agrarisch gebied, halfopen en gesloten agrarisch gebied. Bij dagvlinders bos, natte heide en hoogveen, droge heide en stuifzand, droog schraalgrasland, vochtig/nat schraalgrasland, open duin, agrarisch gebied.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Van alle soortselecties zijn kaarten gemaakt voorzien van een korte toelichting en is een database beschikbaar van de aantallen soorten per 1x1 km hok (broedvogels) of 250x250 km hok (dagvlinders). Het onderzoek voor de vlinders was mede mogelijk via een afzonderlijke aanvullende opdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau in Bilthoven (16,4 K€).

Turnhout, C. Van, W-B, Loos, R. Foppen & R. Reijnen. Hotspots van biodiversiteit in Nederland op basis van broedvogelgegevens. WOt-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries). Hotspots Dagvlinder Biodiversiteit. WOt-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Neerschaling invoerkaarten hydrologie
Projectnummer:	231721-02 (B7)
Projectleider:	Han Runhaar
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	15-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	100,0	93,6	6,3
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	100,0	93,6	6,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Bij de landelijke modellering van effecten van milieu-ingrepen op de natuur doet zich het probleem voor dat veel van de waardevolle natuur geconcentreerd voorkomt in kleine gebiedjes (de zg. hotspots) en dat deze niet of onvoldoende worden meegenomen in de modellering

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van deze studie is om op basis van beschikbare landsdekkende bestanden met informatie over flora en vegetatie, beheer, bodem en hydrologie een schatting te maken van de ligging van de belangrijkste floristische hotspots op een zodanige wijze dat deze informatie kan worden gebruikt voor een verbetering van de modellering met de Natuurplanner van het Milieu- en NatuurPlanbureau.

Aanpak en tijdpad:

In de eerste fase van het onderzoek, uitgevoerd in 2004, is gewerkt aan het vervaardigen van kaarten met floristische hotspots, onder meer op basis van de bodemkaart en het voorkomen van plantensoorten. Deze fase is begin 2006 afgesloten met een rapport waarin de totstandkoming van de kaarten wordt toegelicht. In de tweede fase is aandacht besteed aan de detaillering van de abiotische modellering, met name de modellering van de waterhuishouding. Doordat het gebruikte landelijke hydrologische model, LGM, uitgaat van grote ruimtelijke eenheden zijn de uitkomsten van het model niet voldoende gedetailleerd om uitspraken te kunnen doen over de voor natuur relevante veranderingen in de waterhuishouding. Onderzocht is hoe gebruik kan worden gemaakt van hulpinformatie om de uitkomsten van het hydrologische model neer te schalen en is een (aanzet tot) neergeschaalde hydrologische kaart gemaakt.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Runhaar et al, Hotspots Floristische Biodiversiteit. WOT-rapport 2005/09, WOT N&M, Wageningen

Hoogland, T. en J. Runhaar, in prep., Neerschaling van de freatische grondwaterstand uit modelresultaten en de Gt-kaart; Methodiek en eerste resultaten. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout
Projectnummer:	231721-07 (B8)
Projectleider:	Erik Meesters
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	29-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	90,0	12,4	77,6
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	90,0	12,4	77,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout water.

Voor een goede informatievoorziening van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) aan het Kabinet, 2e Kamer en anderen in het kader van het natuurbeleid is het gewenst een verband te leggen tussen de beleidsinspanningen en de toestand van de natuur, uit te drukken in eenduidige, meetbare natuurindicatoren of –graadmeters. Deze graadmeters dienen voor de beschrijving van de huidige toestand afgestemd te zijn op meetnetten en voor de toekomstige toestand op modellen. Het MNP is bezig met de ontwikkeling van een dergelijk systeem voor graadmeters, meetnetten en modellen. Ook anderen hebben veel op dit gebied gedaan, b.v. RIKZ, RIVO, NIOZ en Alterra-Texel. Het is van groot belang deze systemen voor land, regionale en grote zoete wateren en zoute wateren op een onderling consistente wijze te ontwikkelen opdat het MNP het beleid met een simpel eindbeeld efficiënt van informatie voorziet, b.v. in Natuurbalansen en -Verkenningen. Zonder dit zal de informatievoorziening aan het beleid moeizaam en verbrokkeld blijven. Dit projectresultaat zal bijdragen aan verbetering van Natuurbalansen, Natuurverkenningen, en andere beleidsstudies mbt mariene milieus, o.a. door meer samenwerking en integratie van diverse beleidsactoren met betrekking tot biodiversiteit op Noordzee, Waddenzee en Zeeuwse wateren en aan een efficiënter en betere inzet van middelen voor onderzoek op dit gebied. Daarbij dient tevens gestreefd te worden naar een verankering van de gedefinieerde onderzoekstaken binnen de onderzoeksorganisaties van anderen zoals RIKZ.

Doelstelling van het onderzoek:

Uiteindelijke doel van het project is het leveren van een set operationele graadmeters inclusief bijbehorende modellen en meetnetten die passen in het MNP-instrumentarium terwijl de set tevens relevant dient te zijn voor het nationaal beleid en beheer. 2005 bestaat uit twee thema's:

1. Afronden van het project van 2004
2. Het ontwikkelen van voorspellingsmethoden (uitgesteld tot 2006)

Aanpak en tijdpad:

Eindresultaat van de eerste fase is een rapport waarin een overzicht wordt gegeven van relevante

indicatoren en internationale verplichtingen. Uit dit overzicht is een lijst van indicatoren gedestilleerd die gebruikt zal worden om de natuurwaarde zoute wateren mee te berekenen. Voor de indicatoren wordt aan meetinstanties verzocht om de benodigde gegevens aan te leveren. Van belang hierbij is vooral de beschikbaarheid van een referentiewaarde, zonder welke de natuurkwaliteit niet berekend kan worden. Uit de lijst van bruikbare indicatoren zal daarna een selectie worden gemaakt die gebruikt gaat worden om voorspellende modellen mee te ontwikkelen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Project van 2004 is in 2005 afgerond en zal uitgebracht worden als WOt publicatie. Voorlopige titel is "Graadmeterstelsel Biodiversiteit Zoute Wateren. I. Beleidskaders en indicatoren", H.W.G. Meesters, A.G. Brinkman, W.E. van Duin, H. Lindeboom, S. van Breukelen, B. ten Brink.

Tevens is in 2005 een traject gestart om een lijst van indicatoren op te stellen waarvoor voldoende gegevens beschikbaar zijn om te gebruiken bij het berekenen van de Natuurwaarde. Dit subproject 'Ecoprofielen' genaamd wordt thans uitgevoerd en moet eind maart voltooid zijn. Hierna wordt het ontwikkelen van voorspellingsmethoden weer opgepakt.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Dispersiemodule planten voor de Natuurplanner
Projectnummer:	231765-01 (B9)
Projectleider:	Wieger Wamelink
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	50,0	47,4	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	50,0	47,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Dispersiemodule planten voor de Natuurplanner.

Doelstelling van het onderzoek:

Eerste fase van de ontwikkeling van een dispersiemodel voor plantensoorten voor de Natuurplanner.

Aanpak en tijdpad:

In 2005 zijn de grondslagen gelegd voor de ontwikkeling van een dispersiemodel voor planten, voorlopig DIMO genaamd. Op basis van literatuur en overleg met deskundigen is een eerste opzet voor het model gemaakt. Het model bevat op het ogenblik de mogelijkheid om dispersie via de lucht en dieren (zowel inwendig als uitwendig). De dispersiegegevens voor de plantensoorten zijn verkregen uit de LEDA-database. Het ruimtelijk explicite model maakt gebruik van gegevens uit Turboveg en van de FLORON over de huidige verspreiding van de soorten. Daarnaast wordt op basis van historische gegevens ingeschat of een soort in de zaadbank voor komt. Kieming van zaden kan dan plaats vinden als de omstandigheden gunstig zijn (volgens simulaties uit MOVE). De zaadbankkaart is dynamisch en wordt elk jaar aangepast. Voor 12 soorten is het concept getest voor de natuurgebieden in Nederland. De naar voren gekomen problemen worden in 2006 aangepakt, samen met de aanbeveling van de begeleidingscommissie. Er zal verder worden gekeken naar het effect van barrières en de effecten van windsnelheid, kiemingssucces en vestigingssucces, vertragingseffect op de zaadbank aanvulling, effect van de aanwezige vegetatie op de kieming en dispersie via water. Er zal rekening worden gehouden met de gevoeligheids en onzekerheidsanalyse die wordt uitgevoerd in 2007. Daarnaast vinden er in 2006 voorbereidende werkzaamheden plaats voor de validatie in 2007 en de opschaling naar Europees niveau in 2007.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Ontwikkeling van een dispersiemodel voor de Natuurplanner. G.W.W. Wamelink, A.H. Prins, R. Jochem, J. van der Gref, C. Grashof-Bokdam. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen. In prep.

Notitie: prioritering en reactie overleg 16-11-2005_WO_CG.doc. Wamelink, met commentaar van Wim Ozinga, Rene Bekker, Carla Grashof-Bokdam en Dirk-Jan van der Hoek

Eindrapport in 2007

Mogelijk een publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Abiotische afmetingen LMF
Projectnummer:	231921-01 (B10)
Projectleider:	Han van Dobben
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	50,0	46,1	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	50,0	46,1	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Interpretatie Landelijk Meetnet Flora Milieu- en Natuurkwaliteit

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is het verzamelen van gegevens op een selectie van ca. 35 LMF plots in Midden-Nederland met betrekking tot grondwaterstand, pH en beschikbaarheid van nutriënten, volgens de methoden zoals aangegeven in Van Dobben (2005) en Van Dobben et al. (2005). Het huidige project moet gezien worden als een startfase, waarin behalve voor de feitelijke gegevensverzameling, ook ruime aandacht zal zijn voor methodische aspecten.

Aanpak en tijdpad:

In 2005 zijn van 117 LMF plots verspreid door Nederland bodemonsters genomen; op 31 plots in twee lagen. Deze monsters worden thans geanalyseerd op de volgende kenmerken: N-totaal, P-totaal, pH, NO₃, NH₄, N₂, PO₄, Na, K, Al, Ca, Fe, Mg, S, CEC, organische stof.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Van Dobben, HF, et al. 2006. Methode en voorlopige resultaten van bodembemonstering op de plots van het LMF. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.
Database: anayseresultaten + bijbehorende vegetatie opnamen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	SYNBIOSYS
Projectnummer:	231721-06 (B11)
Projectleider:	Joop Schaminee
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Drs. J. Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	75,0	70,0	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	75,0	70,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Voortgaande ontwikkeling van het informatiesysteem SYNBIOSYS ten behoeve van het landelijke natuurbeleid, met bijzondere aandacht voor (floristische) natuurdoelen en abiotische randvoorwaarden

Doelstelling van het onderzoek:

In het voorbije jaar heeft de afronding plaatsgevonden van het beoogde kennissysteem met de definitieve invulling en uitwerking van het onderdeel 'landschap'. Van alle landschapstypen zijn de verspreiding, de abiotische condities en de vegetatiesamenstelling met de bijbehorende successiereksen in beeld gebracht. Aanvullend heeft het kennissysteem – in het kader van aanpalende opdrachten – een belangrijke uitbreiding ondergaan door (1) het toevoegen van een meerledige module Natura 2000, waarmee de verspreiding van alle habitattypen in ons land in kaart wordt gebracht, alsmede de trends in floristische samenstelling en de kansrijkdom van de individuele type op basis van abiotische en biotische databestanden en themakaarten, en (2) de verdere uitbreiding en statistische toetsing van de Landelijke Vegetatie Databank, waarin inmiddels ruim 240.000 vegetatiebeschrijvingen (uit de periode 1929-heden) in digitale vorm zijn bijeengebracht.

Aanpak en tijdpad:

De werkzaamheden bestaan uit enerzijds het vervaardigen van pasklare modules in de vorm van teksten en figuren, en anderzijds het ontwikkelen van de benodigde software voor de inbouw van deze modules in het kennissysteem. Daarnaast is voortdurend aandacht voor de inhoud en kwaliteit van onderbouwende databestanden, waarvan het kennissysteem gebruik maakt. Met de gebruikers is intensief ruggespraak gevoerd over de behoeften en uitwerkingen van de plannen, zowel bilateraal als tijdens de (jaarlijkse) bijeenkomst van de gebruikerscommissie. Daarbij wordt ook visie ontwikkeld op toekomstige ontwikkelingen en het integreren van kennis en materialen die via andere projecten beschikbaar komen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het belangrijkste product is het bijgewerkte kennissysteem *SynBioSys Nederland*, zowel in de vorm van een stand-alone versie als in de vorm van een netwerkversie. Daarnaast is een aantal artikelen verschenen die (deels) zijn gebaseerd op in het systeem verzamelde kennis en met het systeem uitgevoerde analyses:

Haveman, R. & J.H.J. Schaminée (2005). Floristic changes in abandoned oak coppice forests in the Netherlands, with some notes on apomictic species. *Botanika Chronika* 18 (1): 149-160.

Ozinga, W.A., S.M. Hennekens, J.H.J. Schaminée, R.M. Bekker, A. Prinzing, S. Bonn, P. Potschloed, O. Tackenberg, K. Thompson, J.P. Bakker & J.M. van Groenendael (2005). Assessing the relative importance of dispersal in plant communities using an ecoinformatics approach. *Folia Geobotanica* 40: 53-67.

Ozinga, W.A., J.H.J. Schaminée, J.H.J., R.M. Bekker, S. Bonn, P. Potschloed, O. Tackenberg, J. Bakker & J.M. van Groenendael (2005). Predictability of plant species composition from environmental conditions is constrained by dispersal limitation. *Oikos* 108: 555-561.

Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder & E.J. Weeda (2005). *Streekeigen Natuur. Gemeente Helden*. Alterra, 72 pp.

Weeda, E.J., A.S. Kers, L. van Duuren & J.H.J. Schaminée (2005). Lijst van zeldzame en bedreigde vegetatietypen in Nederland. *Stratiotes* 30: 9-47.

Weeda, E.J., J.H.J. Schaminée & L. van Duuren (2005). *Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland 4. Bossen, struwelen en ruigten*. Uitgeverij KNNV, 282 pp.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring Landschap
Projectnummer:	231701-01 (L1)
Projectleider:	Arjan Koomen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	lr. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	28-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	175,0	159,5	15,5
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	175,0	159,5	15,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat zijn de mogelijkheden om op basis van landsdekkende bestanden of een beperkt aantal steekproefgegevens landschapsveranderingen op het niveau van landschapstypen te beschrijven?

Doelstelling van het onderzoek:

- Het project kent diverse doelstellingen:
- Veldwerk in 72 gebieden van de steekproef landschap naar verrommeling van het landschap (50 keuro)
- Hoe betrouwbaar kun je landsdekkende bestanden in vergelijking met de steekproef landschap gebruiken om veranderingen in het landschap te meten en te volgen in de tijd? (60 keuro)
- Veranderingen in historische geografie tussen 1900-1950, 1950-1980 en 1980-1990 voor de 72 steekproefgebieden uit de steekproef landschap (30 keuro)
- Hoe groot is de dynamiek in het landschap op basis van landsdekkende bestanden in vergelijking met gegevens uit de steekproef landschap? (15 keuro)
- Hoe verhoudt het graadmeterbouwwerk voor landschap van het MNP zich tot de benoemde kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte? (10 keuro)
- Verkennen van draagvlak en mogelijkheden voor een integrale indicator voor landschap (10 keuro)

Aanpak en tijdpad:

Fase 1: Graadmeterbouwwerk

De totstandkoming van het graadmeterbouwwerk zal door middel van overleg en workshops plaatsvinden. In eerste instantie zal het projectteam hier een eerste uitwerking aan geven. In deze fase zullen ook gesprekken plaatsvinden met een selecte groep personen met expertise in landschapsveranderingen en/of landschapsmonitoring. De bevindingen uit deze gesprekken zullen meegenomen worden in de eerste opzet van het graadmeterbouwwerk. Deze eerste opzet zal in een workshop, waarin het projectteam, opdrachtgever, en een beperkte groep experts deelnemen, uitgebreid aan bod komen. Bevindingen uit de workshop zullen door het projectteam verwerkt worden in het graadmeterbouwwerk tot een definitief concept. Deze fase zal voor een belangrijk deel plaatsvinden in het kader van het

beleidsondersteunende project voor LNV met de titel 'Indicatoren Landschapskwaliteit'.

Fase 2: Operationaliseren van het graadmeterbouwwerk

Na het definitief vaststellen van het graadmeterbouwwerk komt het operationaliseren aan bod. Voor elke meetvariabele zal het stroomdiagram voor monitoring landschap (figuur 1, werkwijze) doorlopen worden. Het resultaat van deze exercitie is een tabel waarin voor alle meetvariabelen duidelijk wordt hoe deze kunnen worden bepaald, welk bestand (of bestanden, of een combinatie) daarbij het meest geschikt is, wat de updatefrequentie van dat bestand is en op welk schaalniveau er uitspraken gedaan kunnen worden (tabel 1, werkwijze). In de praktijk zullen fase 2 en 3 door elkaar heen lopen. Resultaat van deze fase in een tabel plus beschrijving die als materiaal voor de latere rapportage kan dienen.

Fase 3: Uitwerken graadmeters voor de Natuurbalans 2005

Op basis van overleg met de opdrachtgever zijn vier onderwerpen geselecteerd die voor de Natuurbalans 2005 beschikbaar moeten zijn:

3.1 Bepaling van de totale maat voor dynamiek in het grondgebruik in Nederland per landschapstype op basis van de landsdekkende bestanden LGN, CBS-bodemstatistiek en de TOP-10 Vector. In hoeverre geven combinaties van deze bestanden een goed beeld van de werkelijke dynamiek in het landschap? In hoeverre kunnen deze gegevens gebruikt worden om als een integrale graadmeter voor de veranderingen in het landschap te kunnen gelden? In hoeverre zeggen deze veranderingen iets over veranderingen in de cultuurhistorie of de aardkunde? Een nadere analyse van de resultaten uit de Steekproef Landschap tot nu toe. Wat kunnen we nog meer met de gegevens? Welke koppelingen tussen variabelen zijn er nog mogelijk? Wat levert een analyse van de totale verandering op? Kunnen we resultaten extrapoleren naar ruimtelijke beelden (kaarten).

3.2 Bepaling van het voorkomen van potentieel storende elementen volgende de methodiek Veeneklaas voor de 72 steekproefgebieden van de Steekproef Landschap. In het veld zullen de potentieel storende elementen voor de 72 gebieden geïnventariseerd worden. Locaties zullen met GPS vastgelegd worden. Voor elk potentieel storend elementen zal de ligging en typering vastgelegd worden. Het maken van foto's van elk opnamepunt wordt achterwege gelaten. Het veldwerk zal steeds door 2 personen uitgevoerd worden. Het materiaal zal worden bewerkt om uitspraken te doen over de mate van voorkomen van potentieel storende elementen per oppervlakte of weglengte en om verschillen tussen landschapstypen op te sporen (indien mogelijk op basis van de huidige steekproefomvang).

3.3 Bepaling van de veranderingen in opgaande lijnvormige beplanting, perceelsgrenzen en waterlopen uit de tijdstippen 1900, 1950, 1980 op basis van topografische kaarten. Hiermee kan de historische tijdreeks voor deze variabele zoals in Veranderend Cultuurlandschap opgenomen worden uitgebreid naar 1990, 1996 en 2003 op basis van de resultaten uit de Steekproef Landschap. Voor de lijnvormige beplanting wordt per tijdstip de stand van zaken opgenomen zullen de verschillende tijdstippen met elkaar worden vergeleken.

Fase 4: Uitwerken overige graadmeters

Het zal hierbij waarschijnlijk vooral gaan over meetvariabelen die of door middel van interpretatie uit een landsdekkend bestand gehaald moeten worden (bureaustudie stap 4 in stroomdiagram op pagina 9, zie projectvoorstel) of om meetvariabelen die alleen door middel van gericht veldwerk te bepalen zijn (veldwerk volgens stap 5 in stroomdiagram op pagina 9).

Indien het gaat om meetvariabelen die volgens stap 4 uitgewerkt moeten worden dient eerst inzicht te worden verkregen in het aantal minimaal benodigde steekproefgebieden om op een bepaald landschappelijke niveau betrouwbare uitspraken te kunnen verwachten (met behulp van een power-analyse). In alle andere gevallen zal door middel van een te ontwikkelen statistische methode resultaten uit de steekproef landschap worden vergeleken met resultaten op basis van landsdekkende bestanden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen & J. Roos-Klein Lankhorst, 2006. Indicatoren voor landschapskwaliteit. Alterra-rapport 1246, Wageningen.

Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen, D. Brus, P. Verijecken & J. Roos-Klein Lankhorst, 2006 (in prep). Monitoring Landschap. MNP-rapport.

Koomen, A.J.M., G.J. Maas & T.J. Weijschede, 2006 (in prep). Veranderingen in de historische geografie, 1990-2003 op basis van een steekproef. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen..

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Doelgroepen en landschapsbeleving
Projectnummer:	231722-05 (L2)
Projectleider:	Arjen Buijs
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	28-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	90,0	75,6	14,4
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	90,0	75,6	14,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Hoe beleven verschillende doelgroepen natuur en landschap en welke gevolgen hebben verschuivingen in de samenstelling van de Nederlandse bevolking op de gemiddelde beleving zoals gehanteerd in het Belevings-GIS?

Doelstelling van het onderzoek:

Inzicht verkrijgen in (verklaringen voor) eventuele afwijkende landschapsvoorkeuren van alloctonen én jongeren, teneinde de voorspellende waarde van het belevingsGIS te kunnen verfijnen.

Aanpak en tijdpad:

Schriftelijke enquête in 3 gemeenten (Haarlem, Arnhem en Utrecht) onder alloctonen, jongeren en een referentiegroep van autochtone volwassenen over hun beleving van Nederlandse landschappen. Op basis hiervan zijn verschillen in natuurbeleving geconstateerd tussen alloctonen, jongeren en autoctonen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Buijs, A.E., F. Langers en S. de Vries (2006). Een andere kijk op groen; Beleving van natuur en landschap in Nederland door alloctonen en jongeren. WOT rapporten 24, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beleving landschapsverandering
Projectnummer:	231722-03 (L3)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	01-04-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	30,0	8,3	21,7
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	30,0	8,3	21,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Welke rol speelt 'verandering' en de snelheid en omvang daarvan in de beleving van landschappen en moet verandering een indicator in het BelevingsGIS worden?

Doelstelling van het onderzoek:

Het project heeft tot doel om, aan de hand van een analyse van de betekenis van 'verandering' voor de belevingswaarde van landschappen, het Natuurplanbureau te adviseren over de noodzaak een indicator verandering aan het BelevingsGIS toe te voegen en aanbevelingen te doen voor de wijze waarop zo'n indicator kan worden uitgewerkt. Het uit te voeren onderzoek moet inzicht geven in wat er bekend is over de impact van verandering op beleving: hoe ervaren mensen verschuivingen in de ordening in het landschap. Hierbij gaat het onder andere om de rol die de snelheid en schaal van verandering daarin speelt en de vraag of het mogelijk is een kritisch 'omslagpunt' te definiëren, waarop veranderingen als negatief ervaren gaan worden.

Aanpak en tijdpad:

Op grond van een literatuurstudie wordt een conceptueel kader opgesteld. Vervolgens wordt gekeken hoe een indicator "Verandering", indien wenselijk, het best geoperationaliseerd zou kunnen/moeten worden. Hierbij speelt databeschikbaarheid nog geen cruciale rol. Ook worden, indien mogelijk, op grond van de eerste ronde literatuurstudie geformuleerde hypothesen middels secundaire analyse aan een empirische toetst onderworpen. Bij de aanbevelingen zullen de meerwaarde van en praktische problemen (data) rond een eventuele veranderingsindicator ook meegenomen worden. Het project is grotendeels doorgeschoven i.v.m. persoonlijke omstandigheden van de projectleider.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het advies wordt opgeleverd in de vorm van een WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen. In verband met het grotendeels doorschuiven van project naar 2006 is dit rapport nog niet gereed.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Recreatieve gebruikswaarde en toegankelijkheid
Projectnummer:	231722-04 (L4)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	75,0	65,6	0
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	75,0	65,6	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In de modellen die het Natuurplanbureau gebruikt om landschappelijke ontwikkelingen en de recreatieve aantrekkelijkheid van landschappen te bepalen, is toegankelijkheid nog slecht uitgewerkt. Dat maakt het moeilijk om de effecten van het beleid dat is gericht op het vergroten van die toegankelijkheid, te evalueren. De centrale vragen in dit project zijn:

1. hoe belangrijk is toegankelijkheid van het landschap voor haar recreatieve gebruikswaarde en het daadwerkelijke recreatieve gebruik?
2. hoe kan deze toegankelijkheid, met het oog op diezelfde gebruikswaarde, het best in kaart worden gebracht en welke gegevens zijn daarvoor nodig?
3. waar is het verhogen van de toegankelijkheid, met het oog op het recreatieve gebruik van het landschap, naar verwachting het meest effectief, d.w.z. leidt het tot meer daadwerkelijk recreatief gebruik?

Doelstelling van het onderzoek:

Het project heeft tot doel een indicator te ontwikkelen die ruimtelijk nauwkeurige en inhoudelijk gevoelige informatie levert over de toegankelijkheid van het landelijk gebied. De indicator signaleert (fysieke) veranderingen in toegankelijkheid die van belang zijn voor de recreatieve gebruikswaarde van het gebied en/of de recreatieve opvangcapaciteit. De indicator zal voor enkele pilotgebieden worden uitgetoetst en levert, indien deze poging succesvol is, daarmee een nulmeting van de toegankelijkheid voor die gebieden. Verder levert het project inzicht in het belang van de toegankelijkheid van het agrarisch gebied op het daadwerkelijk gebruik en de mate van binding met dit landschap.

Aanpak en tijdpad:

De aanpak was tweeledig. Naast het ontwikkelen van een protocol voor het inventariseren van de toegankelijkheid van een gebied, en het toepassen van dit protocol in een achttal gebieden, is er een schriftelijke enquête uitgevoerd onder de in- en omwonenden van dit gebied. Het opstellen van het protocol, de veldinventarisatie en het verwerken van de uitkomsten ervan in een nieuw bestand kostten meer (doorloop)tijd dan gedacht. Dit heeft tot gevolg gehad dat er relatief weinig gedaan is met de uitkomsten van de inventarisatie (formulieren verbeterde toegankelijkheidsindicator en valideren hiervan). De contactpersoon is hiervan op de hoogte gesteld. De analyse en rapportage van de schriftelijke enquête

is wel vrij volledig en bevat belangwekkende uitkomsten. Overigens is dit deel ook enigszins vertraagd door persoonlijke omstandigheden projectleider: het conceptrapport is begin februari 2006 gereed gekomen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vries, S. de & Boer, T. de (2006). Toegankelijkheid agrarisch gebied voor recreatie: bepaling en belang. Veldinventarisatie en onderzoek onder in- en omwonenden in acht gebieden. WOt rapporten 22, WOT N&M, Wageningen..

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Case-studies Landschap
Projectnummer:	231722-01 (L5)
Projectleider:	Wim Nieuwenhuizen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	30-07-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	80,0	70,8	9,2
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	80,0	70,8	9,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Casestudies Landschap: Welke processen zitten er achter verspreide verstening in het buitengebied. Hoe werkt de planologische doorwerking en vervolgens de handhaving in de praktijk.

Doelstelling van het onderzoek:

Het verkrijgen van inzicht in de wijze waarop verspreide bebouwing in het buitengebied tot stand komt en of landschap daarbij meegewogen wordt in het verstrekken van een bouwvergunning.

Aanpak en tijdpad:

In 2005 zijn interviews en een workshop gehouden met actoren op gemeentelijk en provinciaal niveau.. Ook zijn plannen gemeentearchieven geraadpleegd om inzicht te krijgen in de weg van streekplan naar bouwvergunning. In 2006 wordt de rapportage geschreven en vindt de afronding van het project plaats.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Begin 2006 wordt een rapport afgerond met een beschrijving van de resultaten. Een deel van de resultaten is al gepubliceerd in een tekstkader in de Natuurbalans 2005 over het Groene Woud. Belangrijke conclusies in het rapport zijn dat bouwactiviteiten in het landelijk gebied bijna altijd binnen wettelijke kaders plaatsvinden maar dat landschappelijke waarden nauwelijks een rol spelen bij een uitbreiding van een bestaande locatie. Op bestaande locaties kunnen grootschalige ontwikkelingen plaatsvinden door telkens kleinere uitbreidingen per planperiode. Het restrictieve beleid ten aanzien van nieuwe bouwblokken in het buitengebied is wel succesvol gebleken. Alleen in het kader van de ruilverkaveling of de aanleg van de A50 zijn nieuwe bouwblokken ontstaan door bedrijfsverplaatsingen.

W. Nieuwenhuizen, M. Pleijte, R.P. Kranendonk, W. de Regt, A. Bruinsma, (2006). Ruimte voor bouwen in het buitengebied: uitvoering WRO in de praktijk. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen, in voorbereiding

Een deel van de resultaten zijn als gepubliceerd in een tekstkader in de Natuurbalans 2005 over Het Groene Woud.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema: :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel: :	Landschapsverandering en verrommeling
Projectnummer: :	231722-02 (L6)
Projectleider: :	Frank Veeneklaas
Uitvoerende instellingen: :	Alterra
Doelgroep/probleemhebber: :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep: :	Ir. G.H.P. Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	60,0	58,6	1,4
NAP-gelden	nvt		
Additionele LNV-projectgelden	nvt		
<i>Totaal LNV</i>	60,0	58,6	1,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Wanneer worden landschapsveranderingen door de samenleving beschouwd als verrommeling, waar en waardoor treden die veranderingen op en hoe reageert het beleid daarop?

Doelstelling van het onderzoek: In dit rapport wordt een begripsdefinitie en een operationele definitie gegeven van 'verrommeling'. In de 72 1 x 1 km grids, die ook in de Steekproef Landschap worden gebruikt, is een oordeel gegeven aan de mate van verrommeling en is dit gerelateerd aan het voorkomen van storende elementen, de uitstraling ervan en aan landschapskenmerken zoals de afwisseling in gebruiksfuncties. Driekwart van de variantie in verrommelingsscore blijkt uit deze bepalende factoren te kunnen worden verklaard.

Trefwoorden: Verrommeling, Landschap, Beleving, Storende elementen, Afwisseling, Steekproef Landschap

Aanpak en tijdpad:

1. Desk research: begripsdefinitie verrommeling, eerste kwartaal 2005;
2. Omwerken tot checklist (=operationele definitie verrommeling tbv. waarnemingen in het veld)
3. Veldwaarnemingen (72 1x1 km grids verspreid over heel Nederland), voorjaar 2005;
4. Analyse veldwaarnemingen, zomer/herfst 2005;
5. Verslaglegging, november 2005;
6. Discussie (verslag van een workshop feb 2006).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

F.R. Veeneklaas, J.L.M. Donders, I.E. Salverda (2006), *Verrommeling in Nederland*. WOT-rapport 06

Inhoud:

Hst 1	PROBLEEMSTELLING EN AFBAKENING
Hst 2	BEGRIPSDEFINITIE VERROMMELING
Hst 3	CHECKLIST VERROMMELING
Hst 4	ANALYSE VELDWAARNEMINGEN
Hst 5	DISCUSSIE: VERSLAG VAN EEN WORKSHOP

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Besluitvorming RO Lokaal
Projectnummer:	231723-01 en LEI 30434 (BM1)
Projectleider:	Wiebren Kuindersma
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	30-04-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	81,5 (Alterra) 18,5 (LEI)	30,9 (Alterra) 9,9 (LEI)	50,6 (Alterra) 8,6 (LEI)
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	40,8	59,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Betekenis nieuw beleid zoals Nota ruimte/nieuwe WRO, NB-wet, OEI voor bestuurlijke verhoudingen/coalitievorming/spelregels van belang voor natuur & landschap (mn rol gemeenten etc)

Doelstelling van het onderzoek:

Het project heeft tot doel om een bijdrage te leveren aan de strategische positiebepaling van het Milieu- en Natuurplanbureau. Daartoe wordt onderzoek uitgevoerd met secundaire casestudies maar nadrukkelijk behoort ook de communicatie en gedachtewisseling met 'strategische denkers' binnen het MNP tot de werkzaamheden van dit project.

Aanpak en tijdpad:

Deze studie gaat over het Nederlandse natuurbeleid. In deze studie wordt de besluitvorming in het natuurbeleid beschreven. Daarbij is met name aandacht voor de verschillende bestuurlijke niveaus waarop de verschillende besluiten over allocatie, locatie en medegebruik worden genomen. Tevens worden de recente veranderingen in dit natuurbeleid beschreven zoals deze vorm krijgen in ILG, de Natuurbeschermingswet 1998 en in de Nota Ruimte en de Wet op de ruimtelijke ordening.

Bij het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) wordt vrij algemeen verondersteld dat deze ontwikkelingen leiden tot decentralisatie en deregulering van het natuurbeleid en dat dit een bedreiging is voor de effectiviteit van dit natuurbeleid. Deze studie wil met een analyse van het natuurbeleid en de voorgenomen veranderingen daarin, een bijdrage leveren aan de meer strategische discussie binnen het MNP over de vraag of en in hoeverre deze ontwikkelingen een bedreiging zijn voor het natuurbeleid of niet.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bestuurlijke variëteit
Projectnummer:	231705-01 (BM2)
Projectleider:	Sara de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006 (loopt door met 26,2 k€ budget uit 2006)

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	43,1	43,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	43,1	43,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Bij het MNP bestaat onvoldoende inzicht in de diversiteit aan bestuurlijke constellaties die op regionaal niveau ontstaan in het natuur- en landschapsbeleid, mede als gevolg van de trend van government naar governance. Ook heeft het MNP onvoldoende zicht op bestaande beleidswetenschappelijke instrumenten en methodieken om die bestuurlijke diversiteit te duiden en beoordelen. Voortbestaan van deze problematiek leidt er onder meer toe dat heersende veronderstellingen binnen het MNP over sturing in het natuur- en landschapsbeleid ver af blijven staan van de meervoudige empirische werkelijkheid. Dit uit zich onder meer in overschatting van het sturend vermogen van de nationale overheid en onderschatting van de bijdragen die lagere overheden en maatschappelijke actoren aan het natuurbeleid kunnen leveren. Hierdoor loopt het MNP het risico dat haar boodschappen over sturing niet serieus worden genomen.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het onderzoek is op de eerste plaats inzicht verwerven in de diversiteit aan regionale, politiek-bestuurlijke arrangementen waarbinnen natuur- en landschapsbeleid vorm krijgt en gerealiseerd wordt. Ten tweede wil het onderzoek de beschreven diversiteit verklaren op basis van contextspecifieke en contextoverstijgende factoren. Op de derde plaats beoogt het onderzoek een evaluatiekader te ontwikkelen op basis waarvan de sterkten en zwakten van de onderzochte beleidsarrangementen beoordeeld worden.

Aanpak en tijdspad:

In het conceptueel kader van het onderzoek dat halverwege 2005 is ontwikkeld staat de beleidsarrangementenbenadering centraal. Deze beleidswetenschappelijke benadering is erop gericht de ontstane diversiteit aan politiek-bestuurlijke constellaties in het huidige 'governance-tijdperk' te duiden en te verklaren. De nadruk ligt daarbij op de onderlinge samenhang tussen betrokken actoren en coalities, vigerende spelregels, gemobiliseerde hulpbronnen en (dominante) beleidsdiscoursen. Deze vier dimensies worden bovendien nadrukkelijk in een bredere politiek-maatschappelijke context geplaatst.

Het empirisch onderzoek dat in de tweede helft van 2005 is uitgevoerd richt zich op regionale

gebiedsprocessen in drie casussen: het natuurontwikkelingsproject Grootte Veld, het nationaal park Drents-Friese Wold en het revitaliseringgebied Wijde Biesbosch. Deze casussen zijn geselecteerd aan de hand van een maximale variatie op de onafhankelijke variabele (beleidscategorie, kenmerken gebied, initiatiefnemer etc.). De bronnen voor het casestudyonderzoek zijn: bestaande literatuur over de casus, aanvullende interviews en archiefonderzoek per casus.

Om tot een geschikt evaluatiekader te komen voor de beoordeling van de drie regionale gebiedsprocessen is allereerst bestaande literatuur over beleidsevaluatie geraadpleegd. Daarnaast zal begin maart 2006 een workshop worden georganiseerd voor sleutelfiguren in de regionale beleidsprocessen. Op basis van de literatuur en de ervaringen van de sleutelfiguren wordt vervolgens een evaluatiekader geconstrueerd. Confrontatie van dit kader met het casusmateriaal levert uitspraken op over de sterkten en zwakten van de drie beleidsarrangementen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Beoogd resultaat:

Boer, S. de, M. van der Zouwen, P. Roza en J. van den Berg (2006), Bestuurlijke Variëteit in Natuur- en Landschapsbeleid, WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

In deze conceptpublicatie wordt middels een drietal casestudies op regionaal niveau de bestaande bestuurlijke variëteit in het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid in beeld gebracht. Naast casestudyverslagen die uitmonden in de beschrijving en onderlinge vergelijking van drie beleidsarrangementen komen we in deze publicatie tot een beoordeling van de 'sterkten' en 'zwakten' van de gereconstrueerde arrangementen. Eveneens wordt de beleidsarrangementenbenadering als methode van onderzoek op inzichtelijke wijze gepresenteerd. De deadline voor deze concept publicatie is 31 maart 2006.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Meerwaarde door Meerwaarde
Projectnummer:	232137-06 (BM3)
Projectleider:	Marcel Pleijte
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	01-04-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	100,0	72,7	27,3
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	72,7	27,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Meerwaarde gebiedsgericht samenwerking voor beheerders succes en faalfactoren van verschillen in aanpak (bijvoorbeeld samenwerking o.i.v. Nationaal Park, agrarische natuurverenigingen) en het ecologisch, financieel, bestuurlijk en maatschappelijk resultaat hiervan.

Doelstelling van het onderzoek:

Genereren van inzicht en ideeën over:

- succes- en faalfactoren bij het tot stand komen en functioneren van gebiedsgerichte samenwerking in het natuurbeheer
- de rol en de eventuele meerwaarde in ecologische, financiële, bestuurlijke en maatschappelijke zin van gebiedsgerichte samenwerking in natuurbeheer;
- de rol en mogelijkheden van overheden bij het initiëren en versterken van gebiedsgerichte samenwerking

Aanpak en tijdpad:

Januari 2005 – juni 2005

- uitwerken projectvoorstel
- schrijven methodologisch en theoretisch kader

Juli 2005- september 2005:

- Documentanalyse + interviews Rode Beek en Soerel
- Theoretisch en methodologisch kader en projectvoorstel verwerken tot eerste 2 hoofdstukken

Oktober – december 2006:

- Bespreking van eerste 2 hoofdstukken met Birgit Elands en Tanja de Koeijer
- Documentanalyse + interviews Drenthse Aa en Langstraat
- Eerste concepten van de casussen Rode Beek en Soerel

Januari 2006:

- Verwerking van commentaar van Birgit Elands en Tanja de Koeijer
- overzichtstabellen voor analyse en vergelijking van de casussen

Februari 2006:

- beschrijvingen van de casussen Drenthse Aa en Langstraat
- schrijven hoofdstuk over vergelijking casussen en conclusies

Maart 2006:

- conceptrapport voorleggen aan Harry Hekhuis (Staatsbosbeheer) voor externe referentie
- conceptrapport voorleggen aan Birgit Elands en Tanja de Koeijer
- commentaar verwerken en eindrapport drukken

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vreke, J., M. Pleijte, R. van Apeldoorn, A. Corporaal, R.I. van Dam, M. v. Wijk, (2006). Meerwaarde door meerwaarde (werktitel) WOt-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Internationale analyse visserijbeheer
Projectnummer:	231723-02 (BM4)
Projectleider:	Bruno Ens
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	oorspronkelijk 31-12-2005; i.v.m. problemen opgeschoven naar voorjaar 2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	41,4	48,8	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	41,4	48,8	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Internationale vergelijkende analyse institutionele context visserijbeheer: wat kunnen we leren (of juist niet) van andere EU-landen

Doelstelling van het onderzoek:

Wereldwijd is visserij een sterke bedreiging voor het in stand blijven van de biodiversiteit. Nederland kan beleid maken waarbij visserij in Nederlandse kustgebieden zodanig gereguleerd wordt dat de afname in biodiversiteit daar een halt wordt toegeroepen. Daarvoor is het belangrijk lessen te trekken uit beheersregimes die elders worden toegepast.

Verschillende beheersregimes worden nader geanalyseerd, en weergegeven wordt in hoeverre die economisch, visserijtechnisch en wat betreft effecten op natuurwaarden toepasbaar zouden kunnen zijn in Nederlandse kustwateren.

De kern van het onderzoek bestaat uit het verkrijgen van inzicht (zijn er vormen van visserijbeheer die ook de natuur voldoende bescherming bieden?). Dit sluit niet uit dat op grond van de analyse voorstellen kunnen worden gedaan tot aanpassing van het Nederlandse visserijbeleid.

Aanpak en tijdpad: Met de onderzoeksgroep zijn een aantal bijeenkomsten gehouden waarin het onderwerp is bediscussieerd. Er zijn contacten gelegd met buitenlandse experts om data te verzamelen over succesvol visserijbeheer in natuurgebieden. Er is informatie verzameld over internationale verdragen en het Marine Stewardschip Council. Er is een workshop over dit onderwerp georganiseerd met een groot aantal deskundigen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Er is een conceptpublicatie verspreid onder de deelnemers aan de workshop, maar deze conceptpublicatie moet nog worden afgerond tot een definitieve rapportage.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beleidsvaluatie in governance context
Projectnummer:	231723-03 en LEI 20497 (BM5 gekoppeld aan L7)
Projectleider:	Wiebren Kuindersma
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	07-02-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	116,8 (Alterra) 8,2 (LEI)	105,5 (Alterra) 8,2 (LEI)	11,3 (Alterra) 0 LEI
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	125,0	113,7	11,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Vernieuwing beoordelingscriteria en analysemodellen voor beleidsrealisatie (congruentie, bestuurlijk vermogen, continuïteit) in een context van multi-level en multi-actor governance (gebiedsgericht werken, samenwerking bestuur met maatschappelijke partijen).

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van het project is om het leren op het gebied van methoden van beleidsvaluatie en hun toepassing binnen het Milieu- en Natuurplanbureau te stimuleren. Dit is een nadrukkelijke verbreding ten opzichte van de eerdere projecten die zich vooral op het Natuurplanbureau richten. Het leren houdt voor ons in dat we een bijdrage leveren aan de uitbreiding van de methoden van beleidsvaluatie die beschikbaar zijn in het MNP (gereedschapskist) en de bewustwording binnen het MNP over de (on)mogelijkheden van deze nieuwe methoden van beleidsvaluatie.

Om dit doel te bereiken richten we ons in eerste instantie op het Platform Beleidsvaluatie binnen het MNP. In dat leren willen we de reflectie op verschillende methoden van beleidsvaluatie stimuleren. Dat wil zeggen dat men binnen MNP meer bewust gaat kiezen voor een bepaalde vorm van evaluatie. Daarbij hoort ook de toepassing van deze nieuwe vormen van beleidsvaluatie.

Aanpak en tijdpad:

Evaluatie is een kernactiviteit van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). De beleidsomgeving verandert en dus ook de vraag naar vormen van evaluatie. Evaluatie waarin naast afrekenen ook leren centraal staat is een uitdaging voor velen, dus ook voor het MNP. Dit alles in een context van een sterke roep om afrekenbaarheid en een toenemende complexiteit aan partijen die zich bezig houden met besluitvorming (governance).

Dit project levert een bijdrage aan het debat over evaluatie binnen het MNP en aan de methodeontwikkeling op het gebied van beleidsvaluatie voor het MNP. Daartoe is op allerlei manieren gereflecteerd op evaluatiemethoden en concrete evaluaties van MNP en van buiten MNP. Specifiek zal in het kader van dit project een evaluatie uitgevoerd worden van het beleidsconcept 'Ontwikkelen met

Kwaliteit', dat in de Nota Ruimte is geïntroduceerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Gerritsen, A.L., J. Kruijt en W. Kuindersma (2005), Ontwikkelen met kwaliteit. Een verkenning van evaluatiecriteria, WOT-werkdocumenten 18, WOT N&M Wageningen.

Kuindersma, W, F.G. Boonstra, S de Boer, A.L. Gerritsen, M. Pleijte en T.A. Selnes, Evalueren in interactie. De mogelijkheden van lerende evaluaties voor het Milieu- en Natuurplanbureau, WOT-rapporten 19, WOT N&M, Wageningen i.v.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Vergelijking instrumentarium
Projectnummer:	231723-05 (BM6)
Projectleider:	Jan Vreke
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	50,0	49,9	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	49,9	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Inzicht krijgen in het huidige provinciale beleidsinstrumentarium (planologisch, juridisch) voor de realisatie van grootschalige groenprojecten en in gewenste aanvullingen hierop.

Doelstelling van het onderzoek:

Een betere ex ante evaluatie mogelijk maken van het generieke provinciale planologische en juridische beleidsinstrumentarium voor rood-met-groen projecten.

Aanpak en tijdpad:

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre de instrumenten waarover de provincie kan beschikken, adequaat zijn om de gewenste ontwikkeling van 'groen' te kunnen realiseren en in hoeverre er behoefte bestaat aan nieuwe instrumenten om lacunes op te vullen. Deze analyse is beperkt tot planologische en juridische instrumenten voor ruimtelijke ordening en grondbeleid. Geen aandacht is besteed aan beïnvloedingsmogelijkheden van private actoren (zoals burgers) en hun inspraak- en/of bezwaarschriftprocedures. Ook instrumenten ten aanzien van aanpalende beleidssectoren zoals milieubeleid blijven buiten beschouwing. Omdat de gemeenten in de huidige situatie verantwoordelijk zijn voor het maken en uitvoeren van plannen, is naast het provinciaal instrumentarium ook dat van de gemeenten besproken en zijn beide instrumentaria met elkaar vergeleken.

Naast het inzicht geven in het bestaande instrumentarium van provincies bij de realisatie van groen is aandacht besteed aan de mogelijke betekenis van rechtsontwikkeling, nieuwe wetgeving en jurisprudentie met betrekking tot (uitbreiding van) het uitvoeringsinstrumentarium van provincies. Tevens is ingegaan op de te verwachten werking van de genoemde uitvoeringsinstrumenten bij toepassing door de provincie. Tot slot zijn mogelijke alternatieve uitvoeringsinstrumenten genoemd, gerelateerd aan potentiële problemen bij realisatie van groen. Deze laatste doelstelling vereist inzicht in het beleidskader waarbinnen groen moet worden gerealiseerd en de problemen die zich bij realisatie van groen kunnen voordoen. Confrontatie van de beschikbare instrumenten met de mogelijke problemen geeft aan waar het instrumentarium tekort schiet, zodat naar nieuwe instrumenten moeten worden gezocht.

Dit heeft geleid tot de volgende onderzoeksvragen;

- 1 Welke instrumenten staan de provincie nu, en naar verwachting, bij de nieuwe wetgeving ter beschikking om haar wensen ten aanzien van groen te realiseren?
- 2 Wat zijn de verwachte resultaten van de inzet van de genoemde provinciale instrumenten voor realisatie van groen?
- 3 Wat is het beleidskader bij het realiseren van groen?
- 4 Welke (potentiële) problemen kunnen worden onderscheiden bij het realiseren van groen?
- 5 Zijn er alternatieve (combinaties van) instrumenten denkbaar in relatie tot het realiseren van groen?

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kistenkas, F. (2005) De rood-groenbalans in de ruimtelijke ordening, Openbaar bestuur oktober 2005, blz. 17-24

Vreke, J., R. van Dam en F. Kistenkas (2005) (in druk) Provinciaal instrumentarium voor groenrealisatie, WOt rapporten 15, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuur en Milieu Educatie; Communicatieve sturing van beleid in duurzame ontwikkeling
Projectnummer:	LEI 30411 (BM7)
Projectleider:	Francisca Hubeek
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-01-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	50,0	55,0	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	57,0	55,0	
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Bijdrage van de inzet van communicatieve instrumenten zoals kennisoverdracht, educatie en voorlichting aan het draagvlak voor een effectieve uitvoering van milieu- en natuurbelied.

Doelstelling van het onderzoek:

1) Verkenning van werking en mogelijkheden van de inzet van communicatie als beleidsinstrument voor duurzame ontwikkeling. 2) Inzicht in interactieproces tussen beleidsmedewerkers en burgers tav duurzaam gedrag. 3) Inzicht in de rol van kennis voor duurzaam gedrag.

Aanpak en tijdpad:

Kwalitatief en inductief onderzoek met methode van casebeschrijving waarin twee uitersten van educatieve benaderingen, educatieve en emancipatoire benadering, op verdiepende wijze zijn bestudeerd in vier cases. Tijdpad: afronding onderzoek en conceptrapport 2005, definitieve rapportage februari 2006.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Hubeek, F.B., F.A. Geerling-Eiff, S.M.A. van der Kroon, J. Vader, A.E.J. Wals, (2006). Van adoptiekip tot Duurzame Stadswijk: Natuur- en milieueducatie in de praktijk. WOT-rapporten 18, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	EU Beleidsaccommodatie
Projectnummer:	231723-04 en LEI 20443 (BM8)
Projectleider:	Ine Neven
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw.dr.ir. B.H.M. Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	28-02-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	86,0 (Alterra) 14,0 (LEI)	67,3 (Alterra) 17,8 (LEI)	18,7 (Alterra) 0 (LEI)
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	85,1	18,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Nadere analyse benutting beleidsruimte in de interactie tussen EU/internationaal niveau KRL , KRW, NiRi VHR in relatie tot Nederlands natuur(beleid).

Doelstelling van het onderzoek:

Terwijl de EU richtlijnen in principe mogelijkheden zouden moeten bevatten voor benutting van ruimte, lijkt er bij de implementatie van de richtlijnen sprake te zijn van zowel botsingen als van accommodatie (succesvolle pogingen tot benutting van ruimte). Dit onderzoek heeft tot doel om deze processen theoretisch uiteen te rafelen, te verhelderen en de aard ervan te duiden door middel van empirische voorbeelden en concrete gevalsstudies. Voortbouwend op deze analyse kunnen succes- en faalfactoren worden onderscheiden die een handvat kunnen vormen voor de ontwikkeling van nieuwe strategieën om beleidsbotsingen in de toekomst te voorkomen.

Aanpak en tijdpad:

Om uitspraken te kunnen doen van meer algemene aard over ruimte en benutting van ruimte is het nodig meerdere case studies te bestuderen en die onderling te vergelijken. De vergelijking van de cases zal plaatsvinden op basis van het conceptuele kader dat vanzelfsprekend voor iedere case hetzelfde is.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Auteur, X.Y., (2006). Titel..... WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.
Komt in februari 2006 pas – mogelijk een NPB studie waarin zowel deze studie als het vervolg daarop (internationale vergelijking) in aan de orde is

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

NVK3

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Grondgebruik en grondprijs
Projectnummer:	LEI 20400 (E1)
Projectleider:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-10-2006 (doorlopend met 22,5 k€ budget uit 2006 en 22,5 k€ uit 2005 nog bij bestuurscentrum i.v.m. akkoord projectplan pas na laatste voorschotbetaling)

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	27,5	14,7	...
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	27,5	14,7	...
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

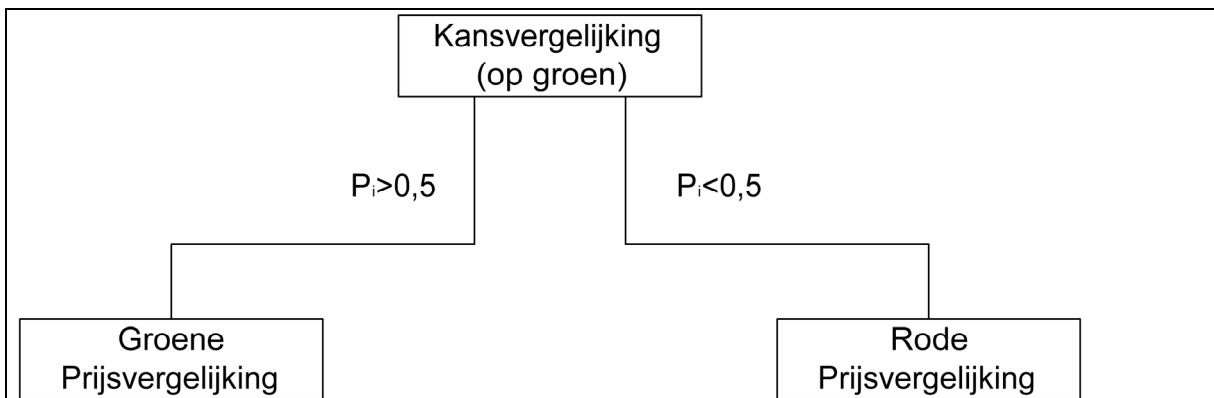
Ruimte is dan ook een schaars goed in Nederland en dat komt tot uitdrukking in de grondprijs. Verschillende functies, zoals wonen, werken, land- en tuinbouw, natuur, infrastructuur, waterbeheer en recreatie, zijn concurrerend in de zin dat zij allemaal gebruik moeten maken van een beperkte ruimte. Grondprijzen hangen sterk samen met het gebruik en de bestemming van de grond (Buurman 2003: p2). Vanuit het oogpunt van planners is het dan ook belangrijk om te begrijpen hoe veranderingen in het grondgebruik de grondprijzen beïnvloeden.

Doelstelling van het onderzoek:

Nagaan hoe de prijs van een perceel (landbouw)grond wordt beïnvloed door enerzijds de functie die er op wordt uitgeoefend (bestemming van de grond) en door anderzijds de functies (bestemmingen) die op percelen in de directe omgeving worden uitgeoefend. Er wordt dus de invloed vastgesteld die bestemmingen op de wederzijdse prijzen uitoefenen.

Aanpak:

In het eenvoudigste geval wordt er 1 hedonische prijsvergelijking opgesteld: dat wil zeggen 1 endogene variabele. Mogelijk echter worden er verschillende grondprijzen onderscheiden (onverpachte landbouwgrond, natuurterreinen, bossen, verpachte landbouwgrond, familiegrond, recreatiegrond, enz. In dat geval zijn er meer endogene prijsvariabelen en dienen er evenzoveel hedonistische prijsvergelijkingen te worden opgesteld. Een mogelijkheid is ook om uit te gaan van het LEI-model van 2003 (werkdokument 2003/15) Daarin werd een stelsel van drie afzonderlijke vergelijkingen opgesteld en uitgewerkt. Zie de figuur. In de eerste vergelijking wordt bepaald of het perceel wordt gekocht door een groene (landbouw, recreatie of natuur) of rode (infrastructuur, woningbouw, bedrijventerreinen) koper. De 2de en 3de zijn prijsvergelijkingen voor respectievelijk door groene en rode kopers aangekochte objecten. Het moge duidelijk zijn dat de landbouwkundige geschiktheid van een perceel de rode koper weinig zal interesseren.

Er wordt gebruik gemaakt van GIS, wat staat voor zowel Geographical Information Systems als voor Geographical Information Science. GIS wordt voor de volgende doeleinden gebruikt: het verzamelen, opslaan, manipuleren, analyseren en het visualiseren van data. In dit project hebben we te maken met meerdere variabelen, die ruimtelijk verband houden met elkaar. GIS is nodig om deze verbanden te kunnen identificeren en analyseren.

Bij het schatten van een hedonische prijsfunctie worden de nieuwste inzichten uit de ruimtelijke econometrie (spatial econometrics) gebruikt. De ruimtelijke econometrie maakt het mogelijk ruimtelijke aspecten beter mee te nemen in de modelschattingen. De combinatie van de economische theorie, de ruimtelijke econometrie, goede data en GIS kan een robuuste schatting van de grondprijzen - in ruimtelijk perspectief - opleveren.

Tijdpad:

Het project is in 2005 gestart, na een moeizame ostelling van het projectplan. Eind 2006 wordt het afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

(1) Een publicatie in de reeks "WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen" waarin verslag wordt gedaan van een onderzoek waarin de verschillen in de prijzen van percelen landbouwgrond vanuit 3 hoofdoorzaken worden verklaard. Ten eerste vanuit de opbrengstpotentie in de landbouw. Dat betreft dus de geschiktheid van het perceel voor aanwending in de landbouw. Ten tweede vanuit de aantrekkelijkheid van het perceel voor een glastuinbouw of een stedelijke bestemming. Voor een belangrijk deel op basis van de ligging ten opzichte van locaties die al een glastuinbouw of een stedelijke bestemming kennen of die dat naar alle waarschijnlijkheid binnen niet al te lange termijn zullen krijgen, maar ook vanwege andere relevante perceelseigenschappen (ontsluiting e.d.). En ten derde vanwege de aantrekkelijkheid en geschiktheid voor een bos- of natuurbestemming. Inclusief al geplande natuurontwikkelingslocaties (EHS e.d.). Het onderzoek wordt niet tot een of meer gebieden van Nederland beperkt. Vandaar dat bij de toetsing van de hypothesen gebruik gemaakt wordt van landsdekkende data.

(2) Een geactualiseerde dataset gebaseerd op een koppeling van INFOGROMA (bron: DLG) met enerzijds de actuele landbouwtelling (bron: Directie Regelingen) en anderzijds een actuele versie van het bedrijfsvestigingenregister LISA (bron: NMP). Bedoelde dataset wordt onderworpen aan de kwaliteitseisen van het MNP.

Het project is onderdeel van het promotieonderzoek van Geerte Cotteleer (WUR) naar de invloed die de verschillende bestemmingen (functies) van grond op de wederzijdse prijs hebben. Speciale aandacht is er daarbij voor de invloed van allerlei mogelijke bestemmingen op de waarde van potentiële natuurgrond. En omgekeerd de invloed van natuurterreinen op de prijzen van ander grondgebruik. Van de effecten, die de verschillende bestemmingen op elkaar blijken uit te oefenen, worden welvaartseffecten van bestemmingswijzigingen afgeleid.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Toelichting: Het effect van het project is dat van een perceel kan worden aangegeven of de prijs hoog of laag is vanwege de 'landbouwwaarde' (hoge of lage landbouwdruk), vanwege de optiewaarde voor een

stedelijke bestemming (hoge of lage verstedelijkingsdruk) dan wel vanwege de optiewaarde voor natuurontwikkeling (hoge of lage natuurontwikkelingsdruk). Het eerste situatie is doorgaans goed voor het behoud van het bestaande landschap. Het tweede leidt veelal tot aantasting van het huidige landschap. En in de derde situatie is er zorgvuldigheid geboden om de in de omgeving resterende landbouw voldoende ruimtelijk perspectief te blijven bieden. Kortom, de analyse van de grondprijzen geeft aan waar men zich nauwelijks zorgen hoeft te moeten over het behoud van het landschap, waar dat wel het geval is en tenslotte waar de nodige zorgvuldigheid betracht dient te worden.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kosteneffectiviteit (vervolg)
Projectnummer:	LEI 20496 en 231724-01 (E2)
Projectleider:	Karel van Bommel
Uitvoerende instellingen:	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	44,4 (Alterra) 55,6 (LEI)	40,8 (Alterra) 54,7 (LEI)	0 (Alterra) 0 (LEI)
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	95,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Kosteneffectiviteit (vervolg) Wat is de effectiviteit van de verschillende beleidsmaatregelen gericht op het realiseren van de landelijke natuurdoelen (zowel ecologische als maatschappelijke) en wat betekent dat voor de kosteneffectiviteit van de betreffende maatregel?

Doelstelling van het onderzoek:

Er wordt een methodiek ontwikkeld, die ten behoeve van een toestandbeschrijving (nulmeting en distance to target) van de EHS en voor ex-ante beleidsevaluaties (kosteneffectiviteitanalyses) kan worden gebruikt.

Aanpak en tijdspad:

Het projectplan is in samenspraak met de Ministeries van Financiën en LNV opgesteld. Om de methodiek te ontwikkelen is ervoor gekozen om aan de hand van een case de methodiek te ontwikkelen. In samenspraak is voor natte heide en hoogveen gekozen.

In eerste instantie werd het project beperkt tot de natte heide en hoogveen in Drenthe. Voor de ecologische effecten is aangesloten bij de resultaten uit de studie 'Optimalisatie EHS'. Aan de kostenkant werd voortgeborduurd op de voorgaande 'Kosteneffectiviteit natuurbeleid'.

De natte heide en hoogveen in Drenthe is opgedeeld in cellen van 25 bij 25 meter. Per cel is bekend wat de natuurkwaliteit is en de omgevingsfactoren qua depositie en verdroging. Op celniveau zijn de kosten en effecten berekend en deze zijn weer opgeschaald naar gebiedsniveau.

Toen het voor Drenthe mogelijk bleek, is ervoor gekozen om het voor alle natte heide en hoogveen in Nederland te berekenen. In het rapport zijn resultaten gepresenteerd over de kosteneffectiviteit voor deze natuur, waar uitspraken zijn gedaan over:

- de kosten per provincie
- onderverdeling naar: verwerving en inrichting, beheer, verdroging en depositie
- de kosten naar gebiedsomvang
- de kosten naar biodiversiteit

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Tanja de Koeijer, Karel van Bommel, Rolf Groeneveld, Arjen van Hinsberg, Rien Reijen en Martijn van Wijk. (2006) Methodiekontwikkeling kosteneffectiviteit van het natuurbeleid - de realisatie van het natuurdoel 'Natte Heide', WOt rapporten 20, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Analyse kosten en beheer in de praktijk
Projectnummer:	LEI 20477 (E4)
Projectleider:	Rolf Groeneveld
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	25,0	15,6	9,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	25,0	15,6	9,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat zijn de kosten en opbrengsten van natuurbeheer in de praktijk, gemeten in termen van arbeid, opbrengstderiving en opportunity costs?

In hoeverre komen de veronderstellingen achter de berekening van SAN-subsidies overeen met de praktijk?

Hoe inpasbaar zijn SAN-pakketten in de praktijk?

Doelstelling van het onderzoek:

Inzicht te verkrijgen in de perceptie van agrariërs van de effecten van het afsluiten van een beheersovereenkomst op een landbouwbedrijf;

Inzicht te verkrijgen in de mate waarin de veronderstellingen die aan de vergoedingen van Programma Beheer ten grondslag liggen met de praktijk overeen komen;

Inzicht te verkrijgen in de mate waarin de veronderstellingen die aan het bedrijfsmodel FIONA ten grondslag liggen met de praktijk overeenkomen.

Aanpak en tijdpad:

De kennisvragen kunnen worden onderzocht met een kwantitatieve aanpak of een kwalitatieve aanpak. Een kwalitatieve aanpak zou bijvoorbeeld een enquête inhouden, die oppervlakkige gegevens verzamelt van een groot aantal agrariërs. Een kwalitatieve aanpak behelst interviews die bij een beperkt aantal agrariërs meer gedetailleerde gegevens verzamelen.

In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve aanpak. De reden hiertoe is dat modelmatige en kwantitatieve onderzoeken in het verleden al eens zijn uitgevoerd, terwijl in geen van deze onderzoeken de gelegenheid is geweest om in gesprekken met agrariërs door te vragen naar de motivatie voor hun keuzes. Hierbij werd er niet zozeer naar gestreefd een representatief beeld te geven van welke factoren van belang zijn in de populatie SAN-deelnemers als geheel, alswel om inzicht te verkrijgen in enkele mechanismen die van belang zijn bij de effecten van SAN-overeenkomsten op de bedrijfsvoering, en met name hoe deelnemers deze zelf ervaren. De waarom-vraag heeft in dit onderzoek meer aandacht gekregen dan de hoeveel-vraag, wat ook een relatief sterk punt is van kwalitatief onderzoek.

Er zijn interviews uitgevoerd met 14 deelnemers aan de SAN waarbij is gevraagd naar de effecten van het afsluiten van een SAN-overeenkomst op verschillende onderdelen van hun bedrijfsvoering, de aanpassingen die zij hebben verricht en hun redenen daartoe. De interviews zijn uitgevoerd door een stagiaire die is begeleid vanuit de Wageningen Universiteit. Alle interviews zijn opgenomen en uitgeschreven door de stagiaire. De stagiaire heeft zijn bevindingen gepresenteerd aan een begeleidingscommissie bestaande uit de projectleider, de begeleider van de stagiaire en enkele deskundigen op het gebied van de bedrijfseconomische aspecten van het agrarisch natuurbeheer. Het eindrapport is geschreven door de projectleider op basis van de verslagen van de interviews en de suggesties van de begeleidingscommissie.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Groeneveld, R.A. en Dirks, D., (2006). Bedrijfseconomische effecten van agrarisch natuurbeheer op melkveebedrijven; Perceptie van deelnemers aan de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. WOT-rapporten 17, WOT N&M, Wageningen (in voorbereiding; wordt in februari 2006 afgerond)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Daarnaast doet het rapport enkele aanbevelingen om de inpasbaarheid van SAN-pakketten te verbeteren die voor het beleid van belang kunnen zijn. Tenslotte zijn de resultaten nuttig voor de validatie van het bedrijfsmodel FIONA. FIONA berekent de economisch optimale inzet van SAN-pakketten voor een melkveebedrijf, maar deze inzet kan verschillen van wat agrariërs in werkelijkheid doen. De resultaten van dit onderzoek kunnen verklaren waarom deze verschillen optreden.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Modelontwikkeling en Scenario-analyse
Projectnummer:	LEI 20519 (E5)
Projectleider:	Rolf Groeneveld
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-03-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	150,0	91,7	40,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	150,0	91,7	40,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Natuureconomische modelontwikkeling voortbouwend op resultaten van 2004 t.b.v. verkennen van kosteneffectieve beheerssystemen en analyse effecten van veranderingen in institutionele en fysieke omgeving te gebruiken voor NVK6

Doelstelling van het onderzoek:

Aanpassen en uitbreiden van het bedrijfsmodel FIONA zodat het model voor een gegeven bedrijfstype kan bepalen hoe gegeven graslandgerelateerde SN-pakketten tegen minimale kosten kunnen worden ingepast. Voorbeeldberekeningen uitvoeren van SAN- en SN-pakketten op landbouwbedrijven om inzicht te krijgen in de inpasbaarheid en economische gevolgen, en in de werking van het model.

Aanpak en tijdpad:

Voor dit project van start kon gaan is FIONA in een ander project in de programmeertaal GAMS omgezet. Het model stond tot nu toe in een spreadsheet, wat het moeilijk maakte met een team aan het model te werken. Met de GAMS-versie van FIONA kunnen meerdere mensen tegelijk aan het model werken en wordt ook kwaliteitsbeheer beter mogelijk gemaakt omdat een buitenstaander beter inzicht kan krijgen in de structuur van het model.

Binnen dit project is de GAMS-versie van FIONA aangepast aan de eisen die SN-pakketten stellen. Hiertoe is gekeken welke eisen deze pakketten stellen aan de maximaal toegestane bemesting, de begrazing en het maaien. Deze eisen waren niet altijd even duidelijk: de SN laat bijvoorbeeld mogelijkheden open om door bemesting ongewenste kruiden tegen te gaan. In dit geval is gekozen voor de bemesting die gemiddeld nodig zal zijn om de ontwikkeling van kruiden als pitrus te beperken.

Omdat veel SN-pakketten goed te combineren zijn met veotypen als schapen en zoogkoeien zijn deze veotypen ook in FIONA ingevoerd. De voedereisen van deze veotypen zijn overgenomen uit de literatuur van het Centraal Veevoederbureau. Ook is een standweidesysteem ingevoerd. FIONA bevatte tot nu toe alleen omweidingssystemen, waarbij het vee om de paar dagen naar een ander stuk grasland wordt verhuisd. Bij een standweidesysteem blijft het vee voor langere tijd op één stuk grasland. Dit betreft dus

een bijzonder extensieve vorm van landgebruik, die goed aansluit op de eisen van SN-pakketten.

Verdere aanpassingen aan het model die in het kader van de SN van belang zijn betreffen het effect van de grondwaterstand op de grasgroei en de eisen van de nieuwe mestwetgeving. De grondwaterstand is van belang omdat veel natuurdoelen een hogere grondwaterstand vereisen dan voor landbouwgrond optimaal is. De nieuwe mestwetgeving is van belang omdat landbouwbedrijven onder deze mestwetgeving land met een natuurbestemming niet mogen meetellen als landbouwgrond. De wetgeving kan daarom een ernstige belemmering zijn voor bedrijven om bij te dragen aan natuurbeheer via de SN.

Tenslotte is het model in een aantal proefbrekeningen getest op zijn gevoeligheid voor de nieuw ingevoerde parameterwaarden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten: (overzicht publicaties e.d.)

Groeneveld, R.A., Schrijver, R.A.M. en Rudrum, D., (2006). Natuurbeheer bij veehouderijbedrijven
Uitbreiding van het bedrijfsmodel FIONA naar de Subsidie-regeling Natuurbeheer. WOt-publicatie 2006/xx,
WOT N&M, Wageningen (in voorbereiding; wordt in maart 2006 afgerond)

Uitgebreide versie van het bedrijfsmodel FIONA dat toepasbaar is op analyses van de bijdrage van agrariërs aan het natuurbeheer middels de SN.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Het uitgebreide model wordt gedurende 2006 toegepast in analyses van de mogelijke bijdrage van agrariërs aan het natuurbeleid door middel van de Subsidieregeling Natuurbeheer. Deze analyses komen onder andere ten goede aan de Natuurverkenningen.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema: :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel: :	MKBA als instrument voor MNP
Projectnummer: :	LEI 20480 (fase 1) 231724-02 (E7 fase 1)
Projectleider: :	Ernst Bos
Uitvoerende instellingen: :	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber: :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep: :	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	10,3 (Alterra) 14,9 (LEI)	10,3 (Alterra) 14,9 (LEI)	0 (Alterra) 0 (LEI)
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	15,2	15,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

MKBA als instrument voor het planbureau toegepast op een case m.b.t. mensenwensen maar waarbij met name aandacht zal worden geschonken aan de monetaire waardering van natuur.

Doelstelling van het onderzoek: Het doel van het project is om het MNP te voorzien van informatie die nodig is voor het vormen van een duidelijke visie met betrekking tot evaluatie-instrumenten. Deze informatie moet het MNP handvatten bieden om de resultaten van bestaande MKBA's op waarde te kunnen schatten en juist te kunnen interpreteren, en een inschatting te kunnen maken van de mate van zorgvuldigheid waarmee evaluaties zijn uitgevoerd.

Aanpak en tijdpad:

De aanpak verloopt via de volgende stappen:

Het beschrijven van evaluatie-instrumenten

Van de instrumenten MKBA, MCA, KEA en KKBA wordt beschreven (i) wat de algemene procedure is; (ii) wat de algemene gedachtengang achter het instrument is; (iii) welke veronderstellingen aan het instrument ten grondslag liggen; (iv) wat de voor- en nadelen van het instrument zijn, alsmede de overeenkomsten en de verschillen; en (v) hoe de instrumenten zich verhouden tot MKBA.

Het uiteenzetten van visies en twistpunten

MKBA is een omstreden instrument, onder andere omdat het vereist dat publieke goederen in geld worden uitgedrukt en omdat toekomstige kosten en baten worden verdisconteerd (zie bijvoorbeeld Nunes en Van den Bergh, 2001; Weikard, 2002; Stolwijk, 2004). Een beoordeling van MKBA kan daarom niet beperkt blijven tot een opsomming van objectieve criteria. Met betrekking tot MKBA bestaan verschillende visies en twistpunten waarin de beoordelaar al dan niet expliciet een standpunt in inneemt. Deze visies en twistpunten betreffen vooral de (on)mogelijkheid om publieke goederen in het algemeen en natuur- en landschapswaarden in het bijzonder in geld uit te drukken, en in de keuze van de juiste discountvoet (Pearce, D.W. en T. Seccombe-Hett. 2000). In fase 1 worden deze visies en twistpunten zo helder

mogelijk uiteen gezet om een brede visie op MKBA mogelijk te maken. Ook brengen we de link met de context in beeld: voor sommige situaties is een MKBA geschikter dan voor andere. Ter illustratie, een conclusie zou kunnen zijn dat MKBA zich het best laat toepassen waar duidelijk omschreven, niet te ver uiteenlopende varianten van een groot project zijn en waarbij het project een overwegend economische doelstelling heeft (bijv. verschillende tracés van een spoorlijn).

Het uitwerken van criteria waaraan bestaande MKBA's kunnen worden getoetst

Met de bestaande visies en twistpunten in het achterhoofd worden tussen 5 en 10 toetsbare criteria geformuleerd die in ieder geval de volgende overwegingen tot uitdrukking brengen:

- Legt de studie een koppeling naar duurzaamheid?
- Houdt de studie rekening met de verdeling van kosten en baten?
- Wat is de tijdhorizon van de studie?
- In hoeverre is de studie gevoelig voor verschillende discontovoeten?
- Worden afwegingen gemaakt in de betreffende studie?
- Zou toepassing van een ander evaluatie-instrument tot andere resultaten leiden?
- Zou toepassing van andere waarderingmethoden tot andere resultaten leiden?
- Houdt de studie rekening met mogelijke onomkeerbaarheid van sommige effecten?
- Is er een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd?
- Wordt rekening gehouden met onzekerheid?
- Komen de effecten op milieu en natuur voldoende tot uitdrukking?
- In hoeverre kunnen de resultaten worden opgeschaald naar Nederland?

Methode

Er wordt een literatuuronderzoek uitgevoerd waarbij gebruik wordt gemaakt van publicaties in internationale wetenschappelijke tijdschriften (bijvoorbeeld Fleischer and Tsur, 2000; Gregory, 2000; Strijker et al., 2000; Nunes and van den Bergh, 2001; Svedsäter, 2003) en onderzoeksrapporten (bijvoorbeeld Bos, 2004; Eijgenraam et al., 2000 en Ruijgrok et al., 2004).

Aan het einde van fase 1 wordt een go-or-no-go beslissing genomen voor het vervolg van het project.

De oorspronkelijke doorlooptijd was van 20-02-2005 tot 30-6-2005. In week 14 en in week 23 vindt overleg met opdrachtgever plaats. In het overleg van week 14 worden de voorgestelde criteria besproken. De oplevering van het eindrapport staat voor week 26 gepland.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Bos, E.J., M. van der Heide en J. Vreke. 2005. Visieontwikkeling MNP over MKBA. LEI, Den Haag, en Alterra, Wageningen, interne notitie.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel :	MKBA als instrument voor MNP (fase 2)
Projectnummer :	LEI 20595 (fase 2) 231724-02 (E7 fase 2)
Projectleider :	Martijn van der Heide
Uitvoerende instellingen :	LEI en Alterra
Doelgroep/probleemhebber :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep :	Dr. F.M. Brouwer
Startdatum:	01-12-2005
Einddatum:	01-04-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	21,6 (Alterra) 28,5 (LEI)	0 (Alterra) 5,4 (LEI)	21,6 (Alterra) 23,1 (LEI)
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,1	5,4	44,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

MKBA als instrument voor het planbureau toegepast op een case m.b.t. mensenwensen maar waarbij met name aandacht zal worden geschonken aan de monetaire waardering van natuur. Dat wil zeggen, er is onvoldoende inzicht in hoeverre keuzes met betrekking tot verschillende criteria, zoals schaalniveau en het al dan niet toepassen van monetaire waarderingmethoden, van invloed zijn op MKBA-evaluatiestudies, maar ook op Multicriteria-analyses en Kosteneffectiviteitsanalyses – én hun uitkomsten. Daarmee is het MNP (en anderen) vooralsnog onvoldoende in staat om de toepasbaarheid en de mogelijke rol van de verschillende evaluatiemethoden te beoordelen. Het onderzoek poogt hier verandering in te brengen.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van dit onderzoek is om via casestudies en literatuurstudies inzicht te krijgen in welke mate de uitkomsten van evaluatiestudies (zoals MKBA-, MCA- en KEA-studies) beïnvloed worden door keuzes aangaande de evaluatiemethode en verschillende criteria, zoals tijd, ruimte en verdelingsaspecten. De belangrijkste vragen die in het onderzoek centraal staan, zijn:

- Hoe verschillen de afzonderlijke evaluatiemethoden in hun uitkomsten? En beïnvloeden deze verschillen de rangschikking van projectalternatieven?
- Veranderen de uitkomsten van een evaluatiestudie wanneer de keuzes voor de criteria veranderen?
- Wat is de omvang van eventuele veranderingen? Kan een uitkomst plots 180 graden door een andere invulling van criteria?
- Waarom verschillen de uitkomsten van de verschillende evaluatiemethoden?

Aanpak en tijdspad:

Bestaande literatuur dient als input voor dit onderzoek. Allereerst zal nagegaan worden wat er in de bestaande literatuur te vinden is over de invloed van subjectieve beslissingen ten aanzien van de criteria op de uitkomsten van evaluatiestudies. Zo is bijvoorbeeld bekend dat bij een multicriteria-analyse de gekozen methode (bijvoorbeeld gewogen somming, regime methode, of evamix methode) van invloed is op de uitkomst van de analyse. Door reeds bekende informatie te gebruiken kan het vervolg van het

onderzoek concreet gehouden en afgebakend worden. Belangrijk is verder dat een grondige bestudering van bestaande literatuur leidt tot eerste inzichten en beantwoording van bovengenoemde onderzoeksvragen.

Naast het bestuderen van bestaande literatuur en andere beschikbare kennis, wordt uiteindelijk bepaald welke bestaande casestudies in de rest van het onderzoek centraal staan. We kiezen ervoor om evaluatiestudies die reeds zijn uitgevoerd als basis te gebruiken, omdat dit aanzienlijk in tijd en budget scheelt. In het onderzoek staan twee bestaande casestudies centraal. Hierbij is het van belang om tot een dusdanige keuze van casestudies te komen, dat het vergelijken van verschillende evaluatiemethoden ook daadwerkelijk mogelijk is. Kortom, er moet voor gewaakt worden dat er, wat betreft casestudiegebieden, geen appels met peren worden vergeleken.

Na de casestudies geselecteerd te hebben, vindt de daadwerkelijke uitvoering van het onderzoek plaats. Teneinde inzicht te verwerven in de invloed van criteria op de uitkomst van een evaluatiemethode, zullen waar mogelijk verschillende keuzes met betrekking tot deze criteria gemaakt worden. Dit kan op twee manieren. Allereerst zal op basis van de criteria worden nagegaan of de juiste evaluatiemethode is gebruikt. Indien dit volgens ons niet het geval is, en het is mogelijk om op basis van bestaande informatie een alternatieve evaluatiemethode toe te passen, dan zal gekeken worden hoe dit de uitkomst beïnvloedt.

Een tweede manier om de gevoeligheid voor criteriakeuzes te identificeren, is door binnen een evaluatiemethode deze keuzes te laten variëren. Een simpel voorbeeld is de variatie in de hoogte van de discontovoet. Bij een discontovoet van nul wordt aan effecten die in de toekomst verscholen liggen dezelfde waarde gehecht als aan effecten die nu optreden; met het toenemen van de discontovoet neemt het belang van toekomstige effecten af.

Na afronding van de uitvoeringsfase vindt de analyse plaats. Op basis van de analyse zijn vervolgens conclusies te trekken over de gevoeligheid van de uitkomsten van evaluatiemethoden voor enkele sleutelcriteria. Aansluitend op de analyse vindt de rapportage plaats.

Wat betreft het tijdpad: het eerste deel van het onderzoek (d.w.z., literatuurstudie over de invulling van criteria en het selecteren van de casestudiegebieden) vond in december 2005 plaats. Het daadwerkelijk vergelijken van de evaluatiemethoden en het variëren van de criteria vindt in het eerste deel van 2006 plaats. In het voorjaar van 2006 dient het eindrapport opgeleverd te worden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten: (overzicht publicaties e.d.)

Bos, E.J., M. van der Heide en J. Vreke. Visieontwikkeling MNP over MKBA. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Heide, M. van der, E.J. Bos en J. Vreke. 2006. Visie MKBA (Fase 2); Toepassing van evaluatiemethoden – een casestudiebenadering. WOT-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Natuurplanbureaufunctie
Projecttitel:	GIRO (afrondding)
Projectnummer:	LEI 20414 (E8)
Projectleider:	Hans Leneman
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	LNV-Natuur
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. J.T.C.M. Sprangers, LNV-Natuur
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	n.v.t.		
Reguliere programmagelden	35,0	35,0	0
NAP-gelden	n.v.t.		
Additionele LNV-projectgelden	n.v.t.		
<i>Totaal LNV</i>	35,0	35,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In deze studie wordt onderzocht welke institutionele opties en financieringsbronnen mogelijk zijn voor Groene Diensten. Daarbij zal er specifieke aandacht worden besteed aan agrarisch en particulier natuurbeheer, de potentiële inzet van 'rood voor groen' en de mogelijkheden van private investeringen. Tevens wordt onderzocht hoe agrariërs en particulieren kunnen inspelen op de vraag naar Groen in en om de stad.

Het onderzoek wordt zowel gebaseerd op een analyse met behulp van literatuur als op een empirische analyse. Er wordt een theoretisch kader ontwikkeld, gebaseerd op de welvaartstheorie en institutionele context. Er worden casestudies geanalyseerd en gesprekken met deskundigen gevoerd. Beide onderdelen vormen input voor elkaar en vullen elkaar aan.

Doelstelling van het onderzoek:

De doelstelling van dit onderzoek is:

het ontwikkelen van een overzicht van mogelijkheden (conceptueel en praktisch) voor financiering en de bijbehorende institutionele arrangementen ten behoeve van de ontwikkeling van Groene Diensten. Daaruit afgeleide doelstellingen betreffen:

- 1) Bepaling van de mogelijkheden voor agrarisch en particulier natuurbeheer;
- 2) Bepaling van de mogelijkheden om "rood voor groen" in te zetten ter financiering van agrarisch en particulier natuurbeheer;
- 3) De potentiële bijdrage van bovengenoemde mogelijkheden in het kader van GIOS.

Aanpak en tijdspad:

De aanpak van het onderzoek bestaat deels uit een empirische analyse, in de vorm van casestudies en interviews. Deze empirische analyse wordt ondersteund door een theoretisch kader. Tegelijkertijd wordt het kader via de empirische analyses verder ingevuld en/of aangepast.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode van 1 februari 2005-31 december 2005

Het concept- resultaat van dit onderzoek wordt voorgelegd aan de begeleidingsgroep Natuur en Economie

en aan het beleid (Ministerie van LNV). Op basis van de in deze gesprekken gemaakte opmerkingen wordt het rapport aangepast en afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Lenman, H., J. Vader, E. Bos en M. van Bavel (2006). Groene initiatieven in de aanbidding; Kansen en knelpunten van publieke en private financiering. WOt rapporten 12, WOT N&M, Wageningen.

Bespreking met de begeleidingsgroep Natuur en Economie (6-oktober) en met LNV op 22 november.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema: :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel: :	Rapportage Onderbouwend Onderzoek
Projectnummer: :	232455-01 (01)
Projectleider: :	Bram ten Cate
Uitvoerende instellingen: :	Alterra
Doelgroep/probleemhebber: :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep: :	Ir. H. Houweling
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	60,0	17,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	17,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De overheid heeft kennis nodig over natuur, landschap en milieu in de context van het bestuur, de economie en de samenleving. De WOT Natuur & Milieu verzorgt deze informatie voor de rijksoverheid, vooral LNV. Dit project betreft resultaten van het onderbouwend onderzoek voor de natuurplanbureauafunctie.

Doelstelling van het onderzoek:

Eenduidige rapportage van WOT-producten (i.e. voor de natuurplanbureauafunctie), waardoor een helder onderscheid ontstaat tussen MNP-publicaties waarvoor het Milieu- en Natuurplanbureau integrale verantwoordelijkheid draagt en resultaten van onderbouwend onderzoek waarvoor de WUR (i.c. de WOT Natuur & Milieu) verantwoordelijk is.

Aanpak en tijdpad:

Dit project is een continu proces. De volgende rapportageactiviteiten horen hierbij: redactie en productiebegeleiding, vertaling samenvattende teksten in het Engels, drukken/printen publicaties, en verspreiding en ontsluiting van de publicaties.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2005 zijn de volgende aantallen publicaties uitgebracht:

- WOT-rapporten: ca. 7
- WOT-werkdocumenten: ca. 10

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema: :	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel: :	Basisbestand Bestaande Natuur 200x (02)
Projectnummer: :	232426-01
Projectleider: :	Henk Kramer
Uitvoerende instellingen: :	Alterra
Doelgroep/probleemhebber: :	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep: :	Ir. H. Houweling
Startdatum:	01-09-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004	nvt		
Reguliere programmagelden	45,0	42,5	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	45,0	42,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Binnen het Milieu- en Natuurplanbureau bestaat behoefte aan een landsdekkend bestand waarin het actuele areaal natuurgebied in Nederland is vastgelegd. Het bestand dient reproduceerbaar te zijn en moet volgens vastgelegde procedures en methodes gemaakt worden.

Doelstelling van het onderzoek:

Ontwikkeling van een procedure waarmee een basisbestand met de actuele weergave van het areaal natuur in Nederland vervaardigd kan worden. Tevens wordt de procedure uitgevoerd om een basisbestand Bestaande Natuur 2004 te vervaardigen.

Aanpak en tijdpad:

Het areaal natuur in Nederland wordt in kaart gebracht door informatie uit het topografische GIS bestand Top10Vector van de Topografische Dienst Kadaster te combineren met beheersinformatie van Staatsbosbeheer en de bestanden met geografische informatie van de overeenkomsten Subsidieregeling natuurbeheer (SN) en Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN). Voor het combineren van de informatie uit de bronbestanden zijn regels opgesteld op basis waarvan het eindproduct vervaardigd wordt. Het eindproduct is door middel van een steekproef gevalideerd.

Het eindproduct, het GIS-bestand BestaandeNatuur2004, bevat de volgende legenda-eenheden :

- Overige graslanden
- Extensief beheerde graslanden
- Akker
- Heide
- Bos
- Bebouwing
- Overig water
- Natuurlijk water
- Stuifduinen
- Duinen, strand en zandplaten

Stedelijk gebied, wegen en spoorwegen

Beoogde en bereikte resultaten en producten: (overzicht publicaties e.d.)

Kramer, H. , G. W. Hazeu en J. Clement (2006). Bestaande Natuur 2004, vervaardiging van een basisbestand als referentie voor bestaande natuur in Nederland, WOt-publicatie 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

GIS- bestand BestaandeNatuur2004

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002

Resultaten 2005 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kennis Online (website, nieuwsbrief/e-newsletter, infrastructuur Helpdesk)
Projectnummer: -	
Projectleider:	mw. Ir W. van Eck, Bestuurscentrum Wageningen UR
Uitvoerende instellingen:	Coördinatie en content-manager: Nicolien Pieterse (Bestuurscentrum) Redactie nieuwsbrief/ e- newsletter: BO-clusterleiders Productie nieuwsbrief/e-newsletter; uitgeverij Cereales, Wageningen Technische realisatie website: ICT-afdeling Facilitair Bedrijf Wageningen UR Ieder BO-WOT-KB cluster heeft één of meerdere contactpersonen. Voor de WOT-04-002 zijn dit Bram ten Cate en Dorien van der Zwaag
Doelgroep/probleemhebber:	Beleidsmedewerkers LNV, overige doelgroepen van het onderzoek (landbouwsectoren, maatschappelijke organisaties etc)
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr.ir. T. Breimer, ing. R. Bok, ir. P.J.M. Keet (allen LNV-DK)
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2005

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2005</i>	<i>Gerealiseerd in 2005</i>	<i>Doorgeschoven naar 2006</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	6,5	6,5	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	6,5	6,5	
Overig (indien van toepassing)	nvt	nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Binnen het beleidsondersteunende onderzoek van Wageningen UR voor LNV speelt communicatie een belangrijke rol. Bij communicatie gaat het om 3 processen: Zenden, Consulteren en Interactie. Binnen het project Kennis-Online komen al deze facetten aan bod:

- a. Zenden: via de website met programma- en projectinformatie (www.kennisonline.wur.nl), de nieuwsbrief Kennisonline en de e-newsletter worden LNV-beleidsmedewerkers geïnformeerd over de onderzoekprogramma's.
- b. Consulteren: via het helpdesk-loket op www.kennisonline.wur.nl kunnen LNV-medewerkers (ook degenen die niet direct bij het onderzoek betrokken zijn) op elk gewenst moment een vraag stellen (kleine vragen kunnen snel beantwoord worden, grote vragen vergen meer tijd).
- c. Interactie: via de website, de nieuwsbrief en/of de helpdesk kunnen LNV-medewerkers snel in contact komen met deskundigen van Wageningen UR.

Artikel 14 van de subsidievoorwaarden DLO-LNV stelt dat de resultaten van het door LNV gefinancierde onderzoek openbaar toegankelijk dienen te zijn (tenzij de minister beslist tot (voorlopige) geheimhouding). De website www.kennisonline.wur.nl is een instrument om de openbare toegankelijkheid van het onderzoek te faciliteren.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van Kennis-online is het toegankelijk maken van kennis uit de onderzoekprogramma's van Wageningen UR voor LNV, en het stimuleren van de benutting daarvan.

Aanpak en tijdpad:*Website:*

In 2005 is versie 2 van de website opgeleverd door FB-ICT. De belangrijkste verandering was de introductie van een Web Content Management Server (WCMS). Met de WCMS is informatie op de website eenvoudig te beheren. Alle Wageningen UR websites werken met hetzelfde systeem waardoor gegevensuitwisseling tussen de website www.kennisonline.wur.nl en de overige websites van Wageningen UR eenvoudiger wordt.

Naast informatie over BO en WOT onderzoek is in versie 2 ook het KennisBasis onderzoek ontsloten.

Overige belangrijke aanpassingen:

- leder project heeft een eigen beheerssite in sharepoint gekregen. Op deze zgn. teamsites kunnen interne projectgegevens bewaard en gedeeld worden. Deze gegevens zijn alleen beschikbaar voor een geselecteerde groep.
- Er is een start gemaakt met de bouw van een interface tussen Kennis-online en Metis. Via deze interface wordt informatie vanuit Kennis-online automatisch ingelezen in de Metis database. Via Metis wordt specifieke Kennis-online informatie, bijv. het Engelstalige Abstract, doorgegeven aan de Nederlandse Onderzoeks Databank (NOD).

Vanwege de technische vernieuwing die in 2005 heeft plaatsgevonden, is de invoering van de 2005-onderzoeksinformatie vertraagd. Vanaf najaar 2005 wordt de website weer gevuld met onderzoeksinformatie. De contentmanager en de communicatie-contactpersonen coördineren dit proces binnen het cluster.

Nieuwsbrief:

Iedere maand vond een redactievergadering plaats waaraan een (steeds wisselend) deel van de clusterleiders deelnam. Tijdens de redactievergadering bespraken de bladmanager van Cereales (vanaf oktober 2005) en de clusterleiders de mogelijke onderwerpen voor het nieuwe nummer. Halverwege 2005 is besloten de bladformule iets aan te passen: sindsdien wordt een specifiek onderwerp uitgediept in meerdere artikelen.

De coördinatie werd uitgevoerd door Cereales en de stafafdeling Onderwijs- en Onderzoekstrategie. De inhoud van het blad werd door de stafafdelingen Corporate Communicatie en Onderwijs- en Onderzoekstrategie van het bestuurscentrum getoetst. De nieuwsbrief verscheen in 3 thema's (elke 3 maanden verschijnt hetzelfde thema). Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 bedroeg:

thema	aantal
Landelijk Gebied en Natuur	1460
Duurzame Productie	1080
Ketens, Voedsel en Diergezondheid	918

e-newsletter

Maart 2005 is het enews van Kennis Online geïntroduceerd. Het enews verscheen 2 keer per maand. De e-newsberichten werden aangeleverd door de communicatiecontactpersonen van de clusters. De redactie beoordeelde alle berichten. Cereales redigeerde zonodig en verzorgde de opmaak met behulp van een door ICT ontwikkelde tool. Stafafdeling Onderwijs- en Onderzoekstrategie verzorgde de mailing naar de abonnees.. Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 bedroeg:

abonnees	aantal
LNV	188
WUR	371
Overig	94

Helpdesk

Begin 2005 is de helpdesk voor kennisvragen geïntroduceerd. Via de website kunnen medewerkers van LNV kennisvragen indienen bij een helpdesk. Ieder BO helpdeskloket heeft een contactpersoon die de vraag uitzet in het cluster.

Er wordt een aparte rapportage gemaakt waarin een overzicht gegeven wordt van het aantal ingediende vragen, de aard en herkomst daarvan en de tevredenheid van de vraagstellers over de beantwoording.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Website met actuele informatie over alle clusters, clusterthema's en projectbeschrijving binnen het BO, WOT en KB

12 papieren nieuwsbrieven per jaar

20 e-newsletters

Circa 200 beantwoorde helpdesk-kennisvragen (zie aparte rapportage)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Medio 2006 is een gebruikersonderzoek van de nieuwsbrief, het enews en de website gepland.

Engelse samenvattingen WOT-04-002

Statutory Research Tasks for Nature and the Environment (WOT N&M)

Programme: WOT-04-002, Research for the Nature Policy Assessment Tasks

Project results in 2005

Policy task(s) of the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality to which the research findings contribute:

The WOT programme entitled Research for the Nature Policy Assessment Tasks (WOT-04-002) is intended to develop knowledge that can be applied in the Nature Policy Assessment Task programme (WOT-04-394). The policy task for this programme is as follows:

The Nature Policy Assessment Task is a statutory instrument supporting Dutch nature policy (created under the act of 24 December 1997, regulating the creation of the Nature Policy Assessment Task). Its tasks include signalling trends and problems, evaluating policy achievements, forecasting the extent to which policy goals will be achieved and assessing social and land-use trends in terms of the opportunities and threats they present to nature.

Knowledge-driven questions that relate to the policy task(s) and are to be answered by the research findings:

The programme is to answer the 36 knowledge-related questions formulated by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) in the report entitled Research for the MNP's Nature Policy Assessment Task – Questions for 2005. (In Dutch) (Houweling et al., 2004)² These questions relate to four fields of knowledge: biodiversity (indicators, models, distribution data, thematic subjects like the Birds and Habitat Directives), landscape (indicators, policy evaluation), governance and society (institutional change, policy evaluation, thematic subjects like international policy development in relation to Dutch nature policy), economics (costs and benefits of nature policy, costs and benefits to area managers, social costs, funding resources).

Proposed and achieved results and interim results for 2005:

All 36 knowledge-related questions referred to in the previous section are expected to be the subject of WOT publications (WOT werkdocumenten, WOT rapporten or WOT studies). Complete references are included in the reports for each individual project. Many of the publications are still in preparation, for reasons mentioned in the notes to the progress reports.

² ² Houweling, H., G.H.P.Dirx, T.J. de Koeijer, S.S.H. Ligthart, J. Wiertz (2004). Research for the MNP's Nature Policy Assessment Task – Questions for 2005. (In Dutch) WOT werkdocumenten 1. Netherlands Environmental Assessment Agency, Wageningen. (www.wotnatuurenmilieu.wur.nl > publicaties > werkdocumenten > 2004)

Abstract

Project title + number

Update for ecological value indicator
231721-03 (B1)

Knowledge requirements:

The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) has developed the ecological value indicator to evaluate nationwide changes in biodiversity in the Netherlands (in terms of both quality and coverage); it was first applied in the 2000 Nature Outlook report (version 1.0). There is currently a need to update the instrument, partly to make it more suitable to evaluate the biodiversity targets of the National Ecological Network (EHS) at both national and local scales. This is currently deemed to be feasible only for terrestrial habitats.

Research objective:

1. Updating the technical design of the ecological value indicator, allowing the policy target for the terrestrial part of the Dutch National Ecological Network (EHS) to be indicated at national scale.
2. Assessing the ecological quality of terrestrial habitats nationwide for the 2000–2003 period, for situations in which targets are or are not being met.
3. Exploring an approach to achieve higher spatial resolution in the terrestrial part of the EHS.

Proposed and achieved research results and products:

Research activities for this project were completed in 2005. A draft report on the updated Ecological Value Indicator is nearly complete. The detailed specification of the instrument to meet local EHS targets will be published as a separate report. Both reports will be completed in April 2006. This has only been achieved thanks to the substantial additional efforts (i.e. beyond the budgeted activities) by the Bilthoven MNP staff.

Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B. de Knegt, R. Pouwels & J. Wiertz (draft). Indicator for national and EHS biodiversity targets, Ecological Value Indicator 2.0. (In Dutch) Optimising the Ecological Value Indicator for the available monitoring networks. (In Dutch) MNP Report, Netherlands Environmental Assessment Agency, Bilthoven, the Netherlands.

Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, H. Kuipers & R. Pouwels (in prep.). Monitoring ecological quality in the Dutch National Ecological Network: Outlook for heathlands, natural ponds and raised bogs. (In Dutch) WOT publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen, the Netherlands

Abstract

Project title + number

Ecological value Indicator

231345-01 (B2)

Knowledge requirements:

The first stage of this project proved that adjusting the Ecological Value Indicator for fresh water to the EU Water Framework Directive is not very useful, in view of the different targets set in different policy areas. Hence, stage 2 examined how the Ecological Value Indicator for aquatic habitats could be improved within its own framework. This is necessary since the aquatic ecological indicators for some types of aquatic habitat have not yet been developed or need to be improved, to ensure that routine reports on changes in biodiversity in the Netherlands can be produced every few years, based on the activities of the existing abiotic and biotic monitoring networks.

Research objective:

- 1) Exploring opportunities for a monitoring network for aquatic habitats.
- 2) Expanding the MNP typology for two further habitat types: ditches and brooks.
- 3) Selecting and testing indicators and establishing references for this expanded typology.
- 4) Calculating the 2003 ecological values for ditches and brooks.

Proposed and achieved research results and products:

Verdonschot, P.F.M., C.H.M. Evers, R.C. Nijboer & K. Didderen (2005). Ecological Indicators for aquatic habitats. Stage 1: Comparing the Ecological Value Indicator with the 'nature target types' and Water Framework Directive assessment indicators. (In Dutch) WOt werkdocumenten 14, WOT N&M, Wageningen.

Didderen K. & P.F.M. Verdonschot (2006). Ecological Value Indicator for aquatic habitats – types, indicators and monitoring of regional water bodies. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Abstract

Project title + number

Designing a 'Green & Blue Networks' Indicator

231721-05 (B3)

Knowledge requirements:

The current design of the Ecological Value Indicator/STI/RLI does not explicitly address the concept of 'interlacing green and blue networks' (i.e. networks of green and water-related elements, referred to as GBDA in Dutch) in rural areas. There is, however, a need to evaluate policies relating to changes in the coverage and composition of such green and blue networks required to meet biodiversity targets.

Research objective:

The project aims to achieve a technical adjustment of the Ecological Value Indicator for rural areas, which should allow the Indicator to assess the effects of the composition and coverage of green & blue networks on the intended biodiversity.

Proposed and achieved research results and products:

Grashof, C.J., J. Frissel, H.A.M. Meeuwsen & M.J.S.M Reijnen (2006). Adjusting the Ecological Value Indicator for rural areas. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Abstract
<i>Project title + number</i> Improving the LARCH 2005 model 231721-01 (B4)
<i>Knowledge requirements:</i> Improving the LARCH habitat modelling software.
<i>Research objective:</i> The project will indicate directions for the further development of the LARCH model, and will partly specify and implement these developments. The project will thus contribute to greater coherence between Ecological Value Indicator, monitoring networks and models as a system to evaluate the ecological quality of Dutch terrestrial fauna.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Pouwels, R., H. Sierdsema & W.K.R.E. van Wingerden. Adjusting LARCH – tailoring species models. (In Dutch) WOt rapporten 2006/xx. WOT NM, Wageningen.

Abstract***Project title + number***

Improving and updating MOVE
231766-01 (B5)

Knowledge requirements:

Improving and updating MOVE

Research objective:

Solving some problems relating to critical load modelling and other problems with SMART2–SUMO2. The project should improve exploratory and evaluative assessments to support policy development on nature and the environment (e.g., Nature Outlook reports, thematic assessments, NFC tasks on acidification, Environmental Balance report). To this end, the module to establish standards will be improved and version x of the SMART2 Studio standalone software will be made available.

Proposed and achieved research results and products:

G.W.W. Wamelink, G. Reinds, J.P. Mol-Dijkstra, J. Kros & R. Wieggers. Improving the Nature Planner model. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT NM, Wageningen.
Gert Jan Reinds & Maximilian Posch (2005). Smart2-Studio. Interface to the Smart2 model.

Abstract

Project title + number

Hotspot maps for birds and butterflies

231721-04 (B6)

Knowledge requirements:

The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) is in need of a spatial survey of areas housing relatively large numbers of uncommon or interesting species. Knowing the locations of these so-called hotspots is important in answering 'quick-scan' requests that ask for a rapid assessment of whether certain policy options would have a good chance of success, what the main problems are and what aspects may need to be investigated further. Prediction models can use hotspots to develop highly simplified prediction methods (layer 1 models) and to supplement and possibly calibrate the existing models in the Nature Planner system (SMART, SUMO, MOVE, LARCH and BIODIV).

Research objective:

Producing detailed maps of the distribution of breeding birds (1X1 km) and butterflies (250X250 m) in the Netherlands, providing information on hotspots.

Proposed and achieved research results and products:

Maps of all selected species have been produced, each with a brief Introduction. A database of the numbers of species per 1X1 km grid cell (for breeding birds) or 250X250 m grid cell (for butterflies) has been made available.

The butterfly study was partly funded through a separate supplementary commission (worth 16.4 k€) by the Netherlands Environmental Assessment Agency in Bilthoven.

Turnhout, C. Van, W-B, Loos, R. Foppen & R. Reijnen. Identifying biodiversity hotspots in the Netherlands on the basis of breeding bird distribution data. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries 2005. Hotspots for butterfly biodiversity (In Dutch). WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Abstract***Project title + number***

Reducing the scale level of hydrology input maps Downscaling hydrological maps for ecological modelling
231721-02 (B7)

Knowledge requirements:

Attempts to model the effects of environmental interventions on nature in the Netherlands are hampered by the fact that many ecologically valuable areas are concentrated in small areas (so-called hotspots), which are not or insufficiently represented in the models.

Research objective:

The study aims to use the available nationwide information sources on flora and vegetation, management, soil characteristics and hydrology to predict the location of the main floristic hotspots, in such a way that this information can be used to improve the modelling capacity of the Nature Planner model developed by the Netherlands Environmental Assessment Agency.

Proposed and achieved research results and products:

Runhaar et al (2005), Hotspots of floristic biodiversity. (In Dutch) WOt rapporten 09, WOT N&M, Wageningen.

Hoogland, T. & J. Runhaar, in prep., Refining phreatic levels using model results and the Water Table Classes map: methodology and some early results. (In Dutch) WOt publication 2006/xxx, WOT N&M, Wageningen.

Abstract***Project title + number***

Methods to predict salt-water biodiversity

231721-07 (B8)

Knowledge requirements:

Methods to predict salt-water biodiversity.

If the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) is to provide the government, parliament and other interested parties with adequate information for policy development, it will have to examine links between policy efforts and the current state of Dutch nature areas, expressed in unequivocal, measurable ecological value indicators. In order to describe the current state of affairs, such indicators need to tie in with existing monitoring networks, while for the future state they need to link in with models. The MNP is currently developing such a system of indicators, monitoring networks and models. Other agencies, such as the National Institute for Coastal and Marine Management (RIKZ), the Netherlands Institute for Fisheries Research (RIVO), the Royal Netherlands Institute for Sea Research (NIOZ) and Alterra Texel have also invested much effort in this field. It is essential that the systems for terrestrial habitats, regional aquatic habitats, large freshwater habitats and large salt-water habitats are developed in a coordinated fashion, to allow MNP to provide policymakers with the necessary information in an efficient way, using a simple overall picture. If not, the information supply will continue to be problematic and fragmented. The results of the present project will help improve the Nature Balance and Nature Outlook reports and other policy studies on marine environments, for instance by promoting collaboration and integration among various policy actors as regards efforts to improve the biodiversity in the North Sea, Wadden Sea and Zeeland estuaries. It will also help to achieve a more efficient and effective use of research resources in this field. At the same time, the research tasks defined need to be embedded within other research organisations, like RIKZ.

Research objective:

The ultimate aim of the project is to provide a set of operational indicators, with the corresponding models and monitoring networks, that fit in with the MNP's range of instruments and that are also relevant to national policymaking and management efforts. The aims for 2005 are:

1. completing the 2004 project; and
2. developing prediction methods (postponed to 2006)

Proposed and achieved research results and products:

The 2004 project was completed in 2005, and the results will be published as a WOt publication, WOT N&M Wageningen. The preliminary title is 'A system of biodiversity indicators for salt-water habitats. Part I: Policy frameworks and indicators' (In Dutch), by H.W.G. Meesters, A.G. Brinkman, W.E. van Duin, H. Lindeboom, S. van Breukelen & B. ten Brink.

A new subproject was started in 2005, with the aim of drawing up a list of indicators for which sufficient data are available to allow them to be used in calculating ecological values. This subproject, called 'Ecoprofiles', is currently underway and should be completed by the end of March. The development of prediction methods will then be resumed.

Abstract***Project title + number***

Plant dispersal module for Nature Planner model
231765-01 (B9)

Knowledge requirements:

A plant dispersal module for the Nature Planner model.

Research objective:

First stage of the development of a plant species dispersal model for the Nature Planner framework.

Proposed and achieved research results and products:

WOT publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen: Development of a dispersion model for the Nature Planner framework I. (In Dutch) G.W.W. Wamelink, A.H. Prins, R. Jochem, J. van der Grefte & C. Grashof-Bokdam. (In prep.)

Final report in 2007

Possible journal article.

Abstract***Project title + number***

Abiotic measurements on the National Flora Monitoring Network (LMF)
231921-01 (B10)

Knowledge requirements:

Interpretation of the National Flora Monitoring Network – Environmental and Ecological Quality (LMF M&N)

Research objective:

The project is intended to collect data on water tables, pH and nutrient availability for a selection of about 35 flora monitoring plots in the central region of the Netherlands, using the methods proposed by Van Dobben (2005) and Van Dobben et al. (2005). The present project should be regarded as an initial phase, involving not only data collection, but also assessment of methodological aspects.

Proposed and achieved research results and products:

Van Dobben, HF, et al. Methods and preliminary results of soil sampling at LMF plots. (In Dutch) WOT publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

Database: results of analysis + corresponding vegetation relevés.

Abstract

Project title + number

SYNBIOSYS (Syntaxonomic Biological System)

231721-05 (B11)

Knowledge requirements:

Continuing the development of the SYNBIOSYS information system to support national ecological policy, emphasising floristic targets and abiotic preconditions.

Research objective:

The proposed expert system was completed last year by compiling and specifying the definitive 'landscape' component. The distribution, abiotic conditions and vegetation composition, with the corresponding succession sequences, were compiled for all landscape types. In addition, the expert system was considerably expanded (in the context of related projects). (1) A compound Natura 2000 module was added to map the distribution of all habitat types in the Netherlands, as well as trends in the floristic composition and opportunities provided by individual types, based on abiotic and biotic databases and thematic maps. (2) The National Vegetation Database, which includes more than 240,000 computerised phytosociological relevés collected since 1929, has been further expanded and statistically tested.

Proposed and achieved research results and products:

The main product is the improved SynBioSys Netherlands expert system, now available in both a standalone and a network version. In addition, a number of articles have been published, partly based on the information collected in the system and analyses using the system:

Haveman, R. & J.H.J. Schaminée (2005). Floristic changes in abandoned oak coppice forests in the Netherlands, with some notes on apomictic species. *Botanika Chronika* 18 (1): 149-160.

Ozinga, W.A., S.M. Hennekens, J.H.J. Schaminée, R.M. Bekker, A. Prinzing, S. Bonn, P. Potschloed, O. Tackenberg, K. Thompson, J.P. Bakker & J.M. van Groenendael (2005). Assessing the relative importance of dispersal in plant communities using an ecoinformatics approach. *Folia Geobotanica* 40: 53-67.

Ozinga, W.A., S.M. Hennekens, J.H.J. Schaminée, R.M. Bekker, A. Prinzing, S. Bonn, P. Potschloed, O. Tackenberg, K. Thompson, J.P. Bakker & J.M. van Groenendael (2005). Predictability of plant species composition from environmental conditions is constrained by dispersal limitation. *Oikos* 108: 555-561.

Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder & E.J. Weeda (2005). Regional Wildlife. (In Dutch) Gemeente Helden. Alterra, 72 pp.

Weeda, E.J., A.S. Kers, L. van Duuren & J.H.J. Schaminée (2005). List of rare and endangered vegetation types in the Netherlands. (In Dutch) *Stratiotes* 30: 9-47.

Weeda, E.J., J.H.J. Schaminée & L. van Duuren (2005). Atlas of Plant Communities in the Netherlands. Part 4: forests, woodlands and rough vegetations. (In Dutch) Uitgeverij KNNV, 282 pp.

Abstract***Project title + number***

Landscape monitoring

231701-01 (L1)

Knowledge requirements:

Is it possible to describe changes in the landscape in terms of landscape types, based on nationwide databases or a limited number of sample data?

Research objective:

The project has a number of objectives:

- Field work in 72 areas to assess cluttering tendencies in the Dutch landscape
- Assessing the reliability of the use of nationwide databases to assess and monitor changes in the landscape, compared with the Landscape Sampling Survey?
- Historical geographic changes over the 1900 – 1950, 1950 – 1980 and 1980 – 1990 periods in the 72 areas sampled in the Landscape Sampling Survey
- Assessing landscape dynamics: comparing the use of nationwide databases with that of data from the Landscape Sampling Survey.
- Assessing the relations between the system of landscape quality indicators used by MNP and the key quality aspects referred to in the Dutch National Spatial Strategy.
- Exploring the support and opportunities for an integrated landscape quality indicator

Proposed and achieved research results and products:

Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen & J. Roos-Klein Lankhorst, 2006. Landscape quality indicators. (In Dutch) Alterra Report 1246, Wageningen.

Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen, D. Brus, P. Verijecken & J. Roos-Klein Lankhorst, 2006 (in prep). Landscape monitoring. (In Dutch) MNP report.

Koomen, A.J.M., G.J. Maas & T.J. Weijsschede, 2006 (in prep). Historical geographic changes 1990 – 2003, based on a sampling survey. (In Dutch) MNP Working Document.

Abstract***Project title + number***

Target groups and landscape perception
231722-05 (L2)

Knowledge requirements:

How do various sections of the population perceive wildlife and the landscape, and what are the consequences of demographic changes in the Dutch population for the average perception data used in the 'Perception GIS' system?

Research objective:

Examining (and trying to explain) potentially different landscape preferences among ethnic minorities and young people, in order to improve the predictive value of the Perception GIS system.

Proposed and achieved research results and products:

Buijs, A.E., F. Langers & S. de Vries. A different view of green spaces – Perceptions of the Dutch wildlife and landscape by ethnic minorities and young people (In Dutch) WOt publication, WOT N&M, Wageningen (in prep.)

Abstract***Project title + number***

Landscape change perceptions

231722-03 (L3)

Knowledge requirements:

What is the role of 'change' and the rate and magnitude of changes in people's perception of the landscape, and should change be included in the 'Perception GIS' as an indicator?

Research objective:

The project analyses the significance of 'change' for the experiential value of landscapes, in order to advise the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) about the need to introduce change as an indicator in its 'Perception GIS', and to suggest how such an indicator could be developed. The study is expected to reveal what is currently known about the impact of change on perception, that is, how people perceive shifts in the structure of a landscape. This involves examining the role of the rate and magnitude of changes in these perceptions and the question whether a critical point could be defined beyond which changes are regarded as undesirable.

Proposed and achieved research results and products:

The recommendations will be presented in the form of a WOT publication, WOT N&M, Wageningen. This report has not yet been completed, since the project was largely postponed until 2006.

Abstract

Project title + number

Recreational value and accessibility

231722-04 (L4)

Knowledge requirements:

The models used by the Natuurplanbureau to assess landscape developments and the recreational attractiveness of various landscapes take insufficient account of accessibility. This is making it difficult to evaluate the effects of policies that aim to increase this accessibility. The key questions in this project are:

1. How important is the accessibility of an area for its recreational value and actual recreational use?
2. How can this accessibility best be surveyed in the context of recreational value and what data are required for such a survey?
3. Where could efforts to increase the accessibility of an area to improve its recreational value be expected to have the greatest effects, that is, where would it lead to more recreational use?

Research objective:

The project aims to develop an indicator providing accurate information on the accessibility of rural areas. The indicator should identify physical changes in accessibility that may affect the recreational value of an area and/or its recreational capacity. The indicator is to be piloted in a number of areas; if successful, this would provide a baseline measurement of the accessibility of these areas. In addition, the project examines the importance of the accessibility of rural areas for their actual use and the bond people feel with the landscape.

Proposed and achieved research results and products:

Vries, S. de & Boer, T. de. Assessing the accessibility of landscapes and its influence on recreational value (working title). (In Dutch) WOt publication 2006/xx. WOT N&M, Wageningen.

Abstract***Project title + number***

Landscape case studies

231722-01 (L5)

Knowledge requirements:

Landscape case studies should examine what processes underlie the diffuse building activities in rural areas, the way spatial planning addresses this issue and the way rules are implemented in practice.

Research objective:

Examining the way diffuse building activities in rural areas are planned and whether landscape effects are taken into account in the process of granting building permits.

Proposed and achieved research results and products:

A report presenting the project results is to be completed in the early months of 2006. Some of the results have already been published in the 2005 Nature Balance report, in a section on landscape protection area in the Dutch province of Noord-Brabant entitled "Groene Woud". The main conclusions of the report are that building activities in rural areas nearly always take place within the limits of the law, but that landscape values rarely play a role when existing facilities are to be extended. Large scale extensions of existing facilities can thus be achieved by regularly adding small extensions in different planning periods. On the other hand, the restrictions imposed on new property developments in rural areas have proved successful. Completely new building projects have only been started in the context of land consolidation programmes or large infrastructure projects like the A50 motorway, as farms and/or industries had to be moved.

W. Nieuwenhuizen, M. Pleijte, R.P. Kranendonk, W. de Regt & A. Bruinsma. Building opportunities in rural areas: The practical implementation of the Spatial Planning Act. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen. (In prep.)

Abstract

Project title + number

Landscape changes and landscape clutter
231722-02 (L6)

Knowledge requirements:

When do people perceive changes as cluttering the landscape, where and for what reasons do these changes occur and how do policymakers respond to them?

Research objective:

The report presents conceptual and operational definitions of 'landscape clutter'. The degree of landscape clutter was assessed for each of 72 1 x 1 km grid cells (which were also used in the Landscape Sampling Survey), after which the assessment was linked to the presence of intrusive elements, their visual impact and landscape characteristics like land use diversity. These determinants proved to explain three quarters of the variance in the cluttering score.

Proposed and achieved research results and products:

F.R. Veeneklaas, J.L.M. Donders, I.E. Salverda (2006), Landscape clutter in the Netherlands. (In Dutch) WOt rapporten 6, WOT N&M, Wageningen

Abstract

Project title + number

Local decision-making on spatial planning
231723-01 and LEI 30434 (BM1)

Knowledge requirements:

Assessing the significance of new policies, including the National Spatial Strategy, the new Spatial Planning Act, the Nature Protection Act and Survey Effects Infrastructure (OEI) for relationships between local administrative authorities, the formation of coalitions and regulations that are relevant to nature and landscape (especially the role of municipal authorities etc.)

Research objective:

The project aims to contribute to an assessment of the strategic position of the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). The project uses secondary case studies to research this, but also communicates and exchanges views with 'strategic thinkers' within the Agency.

Proposed and achieved research results and products:

A WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen, is to be published in 2006

Abstract

Project title + number

Diversity of administrative systems

231705-01 (BM2)

Knowledge requirements:

The Netherlands Environmental Assessment Agency (NMP) would like to be better informed about the variety of regional administrative arrangements that come up in nature and landscape policies, partly as a result of the shift from 'government' to 'governance'. In addition, the MNP would like a better overview of instruments and methodologies available in policy studies that could help interpret and evaluate this administrative diversity. One of the effects of this lack of insight is that current assumptions at MNP about control in nature and landscape policy do not match the complex empirical reality. This is apparent in that MNP tends to overestimate the controlling capacity of the national government and underestimate the contributions that regional and local administrative bodies and societal actors can make to nature policy. The MNP thereby runs the risk that its recommendations are not taken seriously.

Research objective:

The main aim of the project is to assess the variety of regional political and administrative arrangements that shape and implement policies on nature and the landscape. Secondly, the project tries to explain the diversity it describes on the basis of context-specific as well as context-independent factors. Thirdly, the project aims to develop an evaluative framework that will allow the strengths and weaknesses of the above policy arrangements to be evaluated.

Proposed and achieved research results and products:

Intended results:

Boer, S. de, M. van der Zouwen, P. Roza & J. van den Berg, Administrative diversity in nature and landscape policy. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.

This draft WOt rapporten will assess the existing regional diversity of administrative systems relating to nature and landscape policy in the Netherlands, by means of three case studies. The case studies will lead to a description and comparison of the three policy arrangements, as well as an evaluation of the strengths and weaknesses of these arrangements. The report will also present and explain the policy arrangements approach as a research method. The deadline for this draft report is 31 March 2006.

Abstract***Project title + number***

Surplus Value of cooperation in nature management
232137-06 (BM3)

Knowledge requirements:

Assessing the value added by collaboration between area managers; factors determining success or failure of various approaches (e.g. collaboration in the context of national parks and agri-environmental associations) and the ecological, financial, administrative and social results.

Research objective:

Identifying and examining:

- factors determining success or failure in creating and maintaining area-based collaboration in nature management;
- the role and potential ecological, financial, administrative and societal added value of area-based collaboration in nature management;
- the role and opportunities of national, regional and local government in initiating and strengthening area-based collaboration.

Proposed and achieved research results and products:

Vreke, J., M. Pleijte, R. van Apeldoorn, A. Corporaal, R.I. van Dam & M. v. Wijk. Added value through value addition (working title). (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen

Abstract

Project title + number

International analysis of fisheries management

231723-02 (BM4)

Knowledge requirements:

International comparative analysis of the institutional context of fisheries management: what can or can't we learn from other EU countries?

Research objective:

Fisheries are threatening biodiversity worldwide. The Dutch government should be able to introduce policies to regulate fisheries in Dutch coastal waters in such a way as to stop the decline in biodiversity there. In this context, it is important to learn from fisheries management regimes used elsewhere.

The project analyses various management regimes in detail, and assesses whether their application in Dutch coastal waters would be feasible in terms of profitability, fishing technology and effects on ecological values.

The research project mostly aims at knowledge acquisition, that is, it tries to identify forms of fisheries management that protect biodiversity. At the same time, however, the analysis could also lead to proposals for changes to the Dutch fisheries policy.

Proposed and achieved research results and products:

A draft report has been distributed among workshop participants, but this has yet to be developed into a definitive report.

Abstract

Project title + number

Policy evaluation in the context of governance
231723-03 and LEI 20497 (BM5 linked to L7)

Knowledge requirements:

Innovation of evaluation criteria and analytical models for policy implementation (in terms of congruency , administrative capacities and continuity) in a context of multi-level and multi-actor governance (area-based approach, collaboration between authorities and interested parties in society).

Research objective:

The project aims to assess policy evaluation methods and their application within the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) with an emphasis on learning these methods. This means that the aims have been expanded relative to earlier projects, which concentrated on the Nature Policy Assessment tasks. In this context, learning implies that the project tries to add to the policy evaluation methods currently available at MNP and to raise awareness at MNP of the possibilities and impossibilities of these new methods.

The project primarily tries to influence the MNP's Policy Evaluation Forum. The learning activities are intended to stimulate reflection on the various policy evaluation methods. This should lead to a more evidence-based selection of specific types of evaluation. At the same time, the project also addresses the implementation of these new types of policy evaluation.

Proposed and achieved research results and products:

Gerritsen, A.L., J. Kruijt & W. Kuindersma (2005), Developing landscape quality. Exploring evaluation criteria in a dynamic policy area. (In Dutch) WOt werkdOCUMENTEN 18, WOT N&M, Wageningen (in prep.)
Kuindersma, W, F.G. Boonstra, S de Boer, A.L. Gerritsen, M. Pleijte & T.A. Selnes, Interactive Evaluation. From assessment to learning in evaluations by the Netherlands Environmental Assessment Agency. (In Dutch) WOt rapporten 19, WOT N&M, Wageningen (in prep.)

Abstract

Project title + number

Comparative study of available instruments
231723-05 (BM6)

Knowledge requirements:

Examining current planning and legislative policy instruments available to provincial authorities for the implementation of large-scale green space projects and the need for supplementary instruments.

Research objective:

Improving ex ante evaluation of the generic planning and legislative policy instruments for projects combining green spaces and building activities.

Proposed and achieved research results and products:

Kistenkas, F. (2005) Balancing building and green spaces in spatial planning. (In Dutch) *Openbaar bestuur*, October 2005, pp. 17-24
Vreke, J., R. van Dam & F. Kistenkas (2005) (in press) Instruments available to provincial authorities to create green spaces. (in Dutch) WOt rapporten 15, WOT NM, Wageningen

Abstract***Project title + number***

Environmental Education: communicative support for sustainable development policymaking
LEI 30411 (BM7)

Knowledge requirements:

How can communicative instruments like knowledge transfer, training and education contribute to the support for an effective implementation of environmental and nature policy?

Research objective:

(1) Exploring the effects and opportunities of communication as a policy instrument for sustainable development. (2) Examining the process of interaction between policymakers and civilians as regards sustainable behaviour. (3) Examining the role of knowledge in sustainable behaviour.

Proposed and achieved research results and products:

Hubeek, F.B., F.A. Geerling-Eiff, S.M.A. van der Kroon, J. Vader & A.E.J. Wals, (2006). From adopted free-range chickens to sustainable town district: Case studies in practical Environmental Education. (In Dutch) WOt rapporten 18, WOT N&M, Wageningen.

Abstract***Project title + number***

EU policy accommodation

231723-04 and LEI 20443 (BM8)

Knowledge requirements:

Detailed analysis of the utilisation of the policymaking scope in the interaction between the EU/international level Air Quality Framework Directive , Water Framework Directive, NiRi Birds & Habitats Directives) and the Dutch policy on nature.

Research objective:

Although EU directives should theoretically offer policymaking scope, the implementation of these directives is characterised by both clashes and 'accommodation', that is, successful attempts to utilise the policymaking scope. This project aims to analyse and clarify these processes and assess their nature through empirical examples and concrete case studies. The outcome of this analysis should allow us to identify factors determining success or failure, which may provide a basis for the development of new strategies to prevent policy clashes in the future.

Proposed and achieved research results and products:

Neven et al. (in prep). European environmental directives and Dutch policy; Interactions, conflicts and accommodations. WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen

Abstract

Project title + number

Land use and land prices

LEI 20400 (E1)

Knowledge requirements:

Space is at a premium in the Netherlands, which is reflected in land prices. Various types of land use, such as housing, offices and factories, farming, horticulture, nature conservation, infrastructure, water management and recreation all compete for the limited land area that is available. Land prices are closely related to land use and zoning schemes (Buurman, 2003, p. 2). It is therefore important for planners to understand how changes in land use affect land prices.

Research objective:

The project assesses how the price of a parcel of farmland is affected by its use and the use of neighbouring parcels. In other words, it determines the mutual influence of land use on land prices.

Proposed and achieved research results and products:

(1) A WOt publication, which will report on a study to explain the differences in farmland prices from three main causes. The first cause is the potential agricultural yield. This refers to the suitability of a parcel of land for agricultural purposes. The second potential cause is the attractiveness of a parcel for greenhouse horticulture or for urban use. This is largely based on the situation relative to locations that are already used for greenhouse horticulture or urban use or are intended to be used as such in the near future, but also on other relevant characteristics (accessibility etc.). The third potential cause is the attractiveness and suitability for afforestation or as nature conservation area, including any existing plans for habitat development schemes (National Ecological Network etc.). Since the study does not limit itself to one or more specific areas in the Netherlands, countrywide databases are used to test the hypotheses.

(2) An updated data set based on linkage between INFOGROMA (source: DLG, the Dutch Government Service for Land and Water Management) with the current agricultural census on the one hand and an updated version of the LISA business locations register (source: Netherlands Environmental Assessment Agency) on the other. This data set will be tested against MNP's quality criteria.

The project is part of a PhD project in which Geerte Cotteleer (Wageningen University and Research Centre) is studying the influence that various land-use functions have on land prices. The project specifically assesses the influence of various types of land use on the value of land that could potentially be used to create nature areas, as well as the influence of the presence of nature areas on land prices for other types of land use. The effects that the various land use types are found to exert on each other's price levels are then used to derive the welfare effects of changes in land use.

Abstract***Project title + number***

Cost-effectiveness (follow-up)

LEI 20496 and 231724-01 (E2)

Knowledge requirements:

What is the effectiveness of various policy measures that try to meet national targets for nature (both ecological and social targets) and what does this imply in terms of the cost-effectiveness of such measures?

Research objective:

The project aims to develop a methodology that can be used for a description of the current state of the National Ecological Network (baseline and distance-to-target assessment) as well as for ex ante policy evaluations (cost-effectiveness analyses).

Proposed and achieved research results and products:

Koeijer, T.J. de, Karel van Bommel, Rolf Groeneveld, Arjen van Hinsberg, Rien Reijen & Martijn van Wijk. (2005) Cost-effectiveness of creating wet heathland. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen

Abstract
<i>Project title + number</i> Analysing actual costs of nature management LEI 20477 (E4)
<i>Knowledge requirements:</i> What are the actual costs and benefits of nature management, measured in terms of labour, loss of profit and opportunity costs? To what extent do the assumptions of the national subsidy scheme for nature management (SAN) correspond to reality? To what extent can the SAN nature management contracts be integrated into existing farming practice?
<i>Research objective:</i> Examining the perceptions among farmers of the effects of entering into nature management contracts for their land. Examining the extent to which the assumptions underlying the compensation payments under the government's so-called 'Management Programme' correspond to reality. Examining the extent to which the assumptions underlying the FIONA model (Farm-level Integrated Optimisation model for Nature and Agriculture) correspond to reality.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Groeneveld, R.A. & Dirks, D., (2006). Effect of nature management by farmers at dairy farms: perceptions of farmers taking part in the SAN scheme. (In Dutch) WOt rapporten 17, WOT N&M, Wageningen (in prep.; to be completed in February 2006)

Abstract***Project title + number***

Model development and scenario analysis

LEI 20519 (E5)

Knowledge requirements:

Developing economic models for nature management, building on the 2004 results, to explore cost-effective management systems and analyse effects of changes in the institutional and physical environment.

Research objective:

Adapting and expanding the FIONA farm model (Farm-level Integrated Optimisation model for Nature and Agriculture) to allow it to determine how grassland-related nature management contracts under the national subsidy scheme for nature management (SN) can be integrated in a particular type of farm against the lowest costs.

Calculating examples of the use of nature management contracts under the SN subsidy scheme and the national subsidy scheme for nature management by farmers (SAN), to evaluate their feasibility and economic consequences, as well as the suitability of the model.

Proposed and achieved research results and products:

Groeneveld, R.A., Schrijver, R.A.M. & Rudrum, D., (2006). Nature management on livestock farms – Expanding the FIONA farm model to include the national subsidy scheme for nature management. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen. (In prep.; to be completed in March 2006)

An expanded version of the FIONA farm model to include analyses of farmers' contributions to nature management under the SN scheme.

Abstract***Project title + number***

Social cost–benefit analysis as an instrument for the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP)

LEI 20480 (phase 1) 231724-02 (E7 phase 1)

Knowledge requirements:

Application of social cost–benefit analysis as an MNP instrument to a case study on people's preferences, concentrating on the monetary valuation of wildlife.

Research objective:

The project aims to provide MNP with the information it needs to obtain a clear idea of the available evaluation instruments. This information should help MNP to assess the value of the results of existing social cost–benefit analyses and interpret them correctly, as well as to estimate the level of accuracy with which evaluations have been carried out.

Proposed and achieved research results and products:

Bos, E.J., M. van der Heide & J. Vreke. 2005. Helping MNP to develop its views on social cost–benefit analysis. (In Dutch) LEI, The Hague and Alterra, Wageningen, internal memo.

Abstract

Project title + number

Social cost–benefit analysis as an instrument for the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) (Phase 2)

LEI 20595 (phase 2) 231724-02 (E7 phase 2)

Knowledge requirements:

Application of social cost–benefit analysis as an MNP instrument to a case study on people's preferences, concentrating on the monetary valuation of wildlife. In other words, it is currently insufficiently known to what extent choices that are made on various criteria, such as scale level and the application of monetary valuation methods, affect social cost–benefit evaluations, multi-criteria analyses and cost–effectiveness analyses and their outcomes. This means that MNP (and others) is currently insufficiently able to assess the feasibility of the above evaluation methods and the role they could play. The present project tries to improve this situation.

Research objective:

The project aims to use case studies and literature studies to assess the extent to which the outcomes of evaluation studies (such as social cost–benefit analysis, multi-criteria analysis and cost–effectiveness studies) are influenced by choices made with regard to the type of evaluation method and various criteria, like those on temporal, spatial and distribution aspects. The main questions on which the project focuses are:

- What are the differences between the evaluation methods in terms of outcome? Do these differences affect the ranking of alternative project options?
- Do the outcomes of an evaluation study change if the choices with regard to these criteria are changed?
- What is the magnitude of such changes? Could an outcome be completely reversed by changing the criteria used?
- Why do the outcomes of various evaluation methods differ?

Proposed and achieved research results and products:

Bos, E.J., M. van der Heide & J. Vreke. Helping MNP to develop its views on social cost–benefit analysis. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT NM, Wageningen.

Heide, M. van der, E.J. Bos & J. Vreke. 2006. Views on social cost–benefit analysis (Phase 2): Applying evaluation methods – a case study approach. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT NM, Wageningen.

Abstract

Project title + number

Green Initiatives with red support

LEI 20414 (E8)

Knowledge requirements:

This project examines what institutional options and funding resources can be used for agri-environmental schemes. The study will focus on nature management by farmers and private landowners, the possible availability of funds ensuing from building activities and opportunities for private investment. It will also examine how farmers and private landowners can respond to the demand for green spaces in and around towns and cities.

The research is based on a literature analysis and an empirical analysis. A theoretical framework is being developed, based on welfare theory and the institutional context. Case studies are analysed and experts are interviewed. These two components provide each other's input and supplement each other.

Research objective:

The project aims to:

compile a survey of opportunities (conceptual as well as practical) for the funding and institutional arrangements needed for the development of agri-environmental schemes. The specific objectives derived from this general aim are:

- a. identifying opportunities for nature management by farmers and private landowners;
- b. identifying opportunities to use funds ensuing from building activities to finance nature management by farmers and private landowners;
- c. assessing the potential contributions from the above options to the development of green spaces in and around towns and cities (GIOS).

Proposed and achieved research results and products:

Lenman, H., J. Vader, E. Bos & M. van Bavel (2005). Green initiatives on offer: opportunities and impediments of public and private funding. (In Dutch) WOt rapporten 12, WOT N&M Wageningen.

Abstract***Project title + number***

Reporting on Basic Research

232455-01 (01)

Knowledge requirements:

The Dutch government is in need of knowledge on nature, landscape and the environment in the administrative, economic and social contexts. WOT N&M provides this information to the government, particularly to the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. This project relates to the findings of basic research for the Nature Policy Assessment Task.

Research objective:

Unequivocal reporting on WOT products (i.e. products for the Nature Policy Assessment tasks), creating a clear distinction between publications by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP), for which MNP takes full responsibility, and results of basic research, for which Wageningen University and Research Centre (WUR), in this case WOT N&M, is responsible.

Proposed and achieved research results and products:

The following numbers of publications were produced in 2005:

WOT rapporten: about 7

WOT werkdocumenten: about 10

Abstract***Project title + number***

Geo- database on existing nature area in the Netherlands (2004)
232426-01

Knowledge requirements:

The Netherlands Environmental Assessment Agency has a need for a countrywide geo-database of the current Dutch nature area. The information should be reproducible and be set up using strictly defined procedures and methods.

Research objective:

Developing a procedure to set up a database of existing nature areas in the Netherlands. The project also involves implementing this procedure to create a 2004 Database on Existing Nature Areas.

Proposed and achieved research results and products:

- Kramer, H., G. W. Hazeu & J. Clement (2006). Existing Nature Areas 2004 – creating a database as a reference file for existing nature areas in the Netherlands. (In Dutch) WOt publication 2006/xx, WOT N&M, Wageningen.
- GIS database BestaandeNatuur2004.

WOT-onderzoek

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu – vanaf mei 2005

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Lumengebouw, te Wageningen.

T 0317 – 47 78 44

F 0317 – 42 49 88

E info.wnm@wur.nl

De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOT-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

2005

- 1 *Eimers, J.W.* (Samenstelling). Projectverslagen 2004.
- 2 *Hinssen, P.J.W.* Strategisch Plan van de Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, 2005 – 2009.
- 3 *Sollart, K.M.* Recreatie: Kennis en datavoorziening voor MNP-producten. Discussienotitie.
- 4 *Jansen, M.J.W.* ASSA: Algorithms for Stochastic Sensitivity Analysis. Manual for version 1.0.
- 5 *Goossen, C.M. & S. de Vries.* Beschrijving recreatie-indicatoren voor de Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland (ME AVP)
- 6 *Mol-Dijkstra, J.P.* Ontwikkeling en beheer van SMART2-SUMO. Ontwikkelings- en beheersplan en versiebeheerprotocol.
- 7 *Oenema, O.* How to manage changes in rural areas in desired directions?
- 8 *Dijkstra, H.* Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland; inventarisatie aanbod monitoringsystemen.
- 9 *Ottens, H.F.L. & H.J.A.M. Staats.* BelevingsGIS (versie2). Auditverslag.
- 10 *Straalen, F.M. van.* Lijnvormige beplanting Groene Woud. Een studie naar het verdwijnen van lanen en perceelsrandbegroeiing in de Meierij.
- 11 *Programma Commissie Natuur.* Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006.
- 12 *Velthof, G.L. (samenstelling).* Commissie van Deskundigen Meststoffenwet. Taken en werkwijze.
- 13 *Sanders, M.E. & G.W. Lammers.* Lokaliseren kansen en knelpunten van de Ecologische Hoofdstructuur – met informatie van de terreinbeheerders.
- 14 *Verdonschot, P.F.M., C.H.M. Evers, R.C. Nijboer & K. Didderen.* Graadmeters aquatische natuur. Fase 1: Vergelijking van de graadmeter Natuurwaarde met de Natuurdoeltypen en KRW-maatlatten
- 15 *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2006
- 16 *Melman, Th.C.P., R.G. Groeneveld, R.A.M. Schrijver & H.P.J. Huiskes* Ontwikkeling economisch-ecologisch optimaliseringsmodel natuurbeheer in combinatie met agrarische bedrijfsvoering. Studie in het licht van LNV-beleidsombuiging “van verwerving naar beheer”
- 17 *Vreke, J., R.I. van Dam & F.J.P. van den Bosch.* De plaats van natuur in beleidsprocessen. Casus: Besluitvormingsproces POL-aanvulling Bedrijventerrein Zuid-Limburg
- 18 *Gerritsen, A.L., J. Kruit & W. Kuindersma.* Ontwikkelen met kwaliteit. Een verkenning van evaluatiecriteria
- 19 *Bont, C.J.A. de, M. Boekhoff, W.A. Rienks, A. Smit & A.E.G. Tonnejck.* Impact van verschillende wereldbeelden op de landbouw in Nederland. Achtergronddocument bij ‘Verkenning Duurzame Landbouw’
- 20 *Rienks, W.A. & J.A. Klijn.* Naar EURuralis 2.0. Vooronderzoek naar mogelijkheden tot verbetering, verdieping, interactievere presentatie, Europees draagvlak en ‘downscaling’ (in voorbereiding)

2006

- 21 *Rienks, W.A., I. Terluin & P.H. Vereijken.* Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. An assessment of four EU regions (in voorbereiding)
- 22 *Knegt, B. de, H.W.B. Bredenoord, J. Wiertz & M.E. Sanders.* Monitoringsgegevens voor het natuurbeheer anno 2005. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer: Achtergrondrapport 1
- 23 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-001 – Monitor- en Evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland
- 24 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie
- 25 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-385 - Milieuplanbureaufunctie
- 26 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-394 – Natuurplanbureaufunctie
- 27 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04 - Kennisbasis
- 28 *Verboom, J., R. Pouwels, J. Wiertz & M. Vonk.* Strategisch Plan LARCH. Van strategische visie naar plan van aanpak
- 29 *Velthof, G.L. en J.J.M. van Grinsven (eds.)* Inzet van modellen voor evaluatie van de meststoffenwet. Advies van de CDM-werkgroep Harmonisatie modellen
- 30 *Hinssen, M.A.G., R. van Oostenbrugge & K.M. Sollart.* Draaiboek Natuurbalans. Herziene versie
- 31 *Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries.* Hotspots dagvlinder biodiversiteit